

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta filozofická**

**Bakalářská práce**

**Řecká občanská válka**  
**1946 – 1949**

**Daniel Malý**

Plzeň 2014

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta filozofická**

**Katedra historických věd**  
**Studijní program Historické vědy**  
**Studijní obor Obecné dějiny**

**Bakalářská práce**

**Řecká občanská válka**  
**1946 – 1949**

**Daniel Malý**

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Miroslav ŠEDIVÝ, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen  
uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, duben 2014

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval docentu PhDr. Miroslavovi Šedivému, Ph.D. za odborné vedení mé práce.

# OBSAH

<b>1 Úvod .....</b>	<b>1</b>
<b>2 Řecko za 2. světové války a počátky občanské války.....</b>	<b>5</b>
2.1 Počátky okupace a starý režim .....	5
2.2 Boj proti okupantům a vznik odbojových skupin .....	7
2.3 Krize v odboji a první kolo občanské války.....	11
2.4 Jednání o nové vládě a konec okupace.....	12
<b>3 Poválečný vývoj a druhé kolo občanské války .....</b>	<b>17</b>
3.1 Vstup do poválečné éry a listopadová krize roku 1944 .....	17
3.2 Dekemvriana – boj o Athény, druhé kolo občanské války .....	20
3.3 Dohoda z Varkizy.....	25
3.4 Dění v Řecku do března 1946 .....	26
3.5 Březnové volby 1946 a počátky nového konfliktu.....	29
<b>4 Třetí kolo občanské války.....</b>	<b>32</b>
4.1 Povolební situace do roku 1947 .....	32
4.2 Rok 1947 .....	35
4.3 Závěrečná fáze bojů v letech 1948–1949.....	37
4.4 Důsledky občanské války .....	41
<b>5 Závěr.....</b>	<b>42</b>
<b>6 Seznam použitých zdrojů .....</b>	<b>46</b>
<b>7 Resumé .....</b>	<b>49</b>
<b>8 Přílohy .....</b>	<b>52</b>

# 1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce je zasvěcena jednomu z nejtemnějších období novodobých řeckých dějin, kdy různě politicky orientované vrstvy řeckého obyvatelstva neváhaly k řešení svých rozporů a rozdílných pohledů na státní uspořádání použít proti sobě zbraní. Počátky tohoto vojenského vnitrostátního střetu lze datovat již do doby 2. světové války, kdy bylo Řecko od května 1941 okupováno zeměmi Osy. Již krátce po zahájení okupace se začaly vytvářet domácí i exilové složky rezistence proti okupantům, které se nakonec stanou hlavními iniciátory vzájemných vnitrořeckých sporů, které již během roku 1943 přerostly v první kolo občanské války. Ta pak s určitými přestávkami probíhala až do srpna roku 1949, kdy se athénské vládě podařilo definitivně ukončit snahy komunistů o uchopení moci v zemi. Tento konflikt však poznamenal vývoj Řecka a jeho společnost na několik následujících desetiletí.

Primárním cílem této práce je analýza občanské války v Řecku na základě studia dostupných pramenů a materiálů s přihlédnutím na jeho nejdůležitější fázi. Důraz je kladen především na rozbor politického vývoje a samotné bojové operace jsou zmíněny pouze okrajově. Práce mapuje jak počátky a ohniska občanské války v letech 1943–1945, tak i její hlavní fázi mezi lety 1946–1949. Měla by také poukázat na skutečnost, že nastalý konflikt nelze vnímat jako jednostrannou záležitost rozpoutanou Komunistickou stranou Řecka, byť tak bývá často prezentována, ale že za jeho vypuknutí jsou stejnou měrou odpovědná i další politická uskupení především z řad řecké pravice. Pozornost je také věnovaná zahraniční angažovanosti západních mocností v čele s Velkou Británií a Spojenými státy americkými a jejich východnímu rivalovi v podobě Sovětského svazu. Práce se snaží shrnout postoje těchto zmíněných velmocí v jednotlivých fázích konfliktu a upozornit na skutečnost, že v poslední etapě války byl tento střet z jejich strany chápán jako jedno z prvních ohnisek pomalu počínající studené války.

Bakalářská práce je pro svoji přehlednost rozdělena do třech hlavních tematických částí, které jsou chronologicky řazeny. Ty se dále dělí na menší okruhy věnující se vždy událostem a dopadům konkrétní etapy občanské války. První blok nazvaný *Řecko za 2. světové války a počátky občanské války* a jeho podkapitoly se zaměřují na dění během fašistické okupace v letech 2. světové války. Zvláštní pozornost je věnována vytvoření odbojových řeckých sil a počátkům jejich vzájemných svárů, které posléze přerostou na

konci roku 1943 v otevřenou ozbrojenou konfrontaci a první kolo občanské války. V této části lze tedy hledat první příčiny nastalého konfliktu. Nastíněny jsou také snahy o vytvoření vlády národní jednoty a britské pokusy vedené samotným Churchillem o kontrolování řeckého dění. Druhá část práce *Poválečný vývoj a druhé kolo občanské války* začíná informacemi, které se věnují dění během listopadu 1944, kdy dojde k hluboké státní krizi způsobené otázkou principu demobilizace partyzánských sil a utvoření nové národní armády. Následující dvě podkapitoly se pak soustředí na eskalaci sporu během prosince 1944, kdy proběhnou tzv. prosincové události a definitivní rozpoutání druhého kola občanské války. Zmíněno je i jeho uzavření v podobě Varkizské dohody z února 1945, jež se měla stát smířčím dokumentem řecké společnosti. Blok pak uzavírá shrnutí nejvýznamnějšího dění do březnových parlamentních voleb roku 1946. To zahrnuje mimo jiné rozpoutání bílého teroru, vývin postojů a změny strategie komunistické strany či angažmá zahraničních velmocí. Zvláštní pozornost je pak na závěr soustředěna samotným volbám, které se měly stát důležitým mezníkem v dalším směřování řeckého státu. Závěrečná třetí část nazvaná *Třetí kolo občanské války* se již plně soustředí na analýzu povolebního dění, které postupně vedlo k opětovnému rozpoutání násilí a hlavní nejdelší fázi občanské války. Zvláště se věnuje postojům a dění uvnitř samotného vedení Komunistické strany Řecka a také zintenzivnění americké angažovanosti v Řecku s ohledem na vyhlášení Trumanovy doktríny. Pozornost je upřena i na sovětské postoje a závěrečné fáze bojů, které nakonec vyústí během srpna 1949 v porážku komunistů a jejich vojska.

Mezi základní prameny této práce patřila rozsáhlá studie *Pokus o komunismus a občanská válka (1944–1949)* českého historika Pavla Hradečného, který byl jeden z největších českých odborníků na dějiny balkánských států a věnoval se rozsáhle i problematice řeckého státu. Tato studie přináší komplexní pohled na občanskou válku v Řecku od jejích počátků až po samotný konec. Je zde bohatě popsáno nejen dění v jednotlivých fázích, ale autor se také silně věnoval konfliktu z mezinárodního hlediska, kdy se zaobírá postoji a angažmá jednotlivých mocností.

Neopominutelným zdrojem této práce se stala rovněž publikace *Dějiny Řecka* napsaná kolektivem autorů. Tato monografie je velmi podrobnou prací věnující se dějinám Řecka od starověku až po současnost. Především byly využity kapitoly napsané již zmíněným historikem Pavlem Hradečným, který se v nich velmi podrobně věnuje dění v řeckém státě

ve 20. století a neopomíjí ani řeckou občanskou válku, jíž věnoval značný prostor ve své tvorbě. Řadu důležitých informací přináší dílo dalšího specialisty na balkánský prostor Miroslava Tejchmana *Balkán ve válce a revoluci, 1939–1945*, kde lze nalézt podstatné pasáže věnované počátkům fašistické okupace a první fázi řeckého konfliktu do roku 1945.

Využito bylo také několika zahraničních publikací, a to především autorů Davida H. Close a Richarda Clogga, kteří moderním dějinám Řecka věnovali nejednu svoji publikaci a jsou považováni za odborníky na dějiny Řecka ve 20. století. Za všechny jmenujme alespoň Closeovo knihu *The Origins of the Greek Civil War* či Cloggovo monografii *Concise History of Greece*. Za zmínku jistě stojí publikace *The Struggle for Greece, 1941–1949* od Christophera M. Woodhouse, jenž se jako člen britské vojenské mise dění v Řecku osobně účastnil již v letech okupace a řecké prostředí mu tak bylo dobře známo. Kniha *Civil War in Europe, 1905–1949* Stanleyho Payna je naopak sondáží do několika vnitrostátních konfliktů v 1. polovině 20. století, včetně toho řeckého.

Další využitou literaturou byla kniha *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, která se velmi podrobně zabývá tématem sovětské sféry vlivu. Tato kniha je rozdělena do čtených kapitol, jež se věnují rozličným námětům týkajících se sovětské politiky nebo jsou přímo zaměřeny na dění v jednotlivých sovětských satelitech. Dění v Řecku a postojům SSSR k dané problematice je věnována jedna celá kapitola.

Otázce americké angažovanosti v konfliktu je pak velmi podrobně zasvěcena kniha *Zápas o východní Středomoří. Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953* českého historika Jana Koury. Ten ve svém díle mapuje změnu postoje Spojených států amerických vůči dění v Řecku v rámci vyhlášení Trumanovy doktríny a věnuje se také jednotlivým akcím a krokům, které Američané v rámci svých zájmů v Řecku podnikli. Tomuto tématu je také zasvěcena zahraniční práce majora americké armády Williama D. Harisse nazvaná *Instilling Aggressiveness. US Advisors and Greek Combat Leadership in the Greek Civil War 1947-1949*.

Jedním z použitých pramenů byly i paměti ministerského předsedy Velké Británie Winstona Churchilla, který věnoval dění v Řecku dvě kapitoly v jejich šestém dílu nazvaném *Triumf a tragédie*. Jde o zajímavě sepsané svědectví o průběhu řeckého konfliktu se zaměřením na prosincové události roku 1944 z pohledu tohoto významného západního státníka tak, jak byly vnímány jím osobně. V knize se dozvídáme mnoho zajímavých



podrobností o samotném dění, tak o myšlenkách samotného Churchilla. Je zde například přímo citována bohatá korespondence týkající se řešení řecké otázky. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o paměti, je nutné k nim přistupovat obezřetně, neboť zde autor podsouvá čtenáři částečně jeho osobní smýšlení.

Použito bylo také několik monografií věnující se otázce řecké emigrace do tehdejšího Československa. Ať již knihy Konstantina Tsivose *Řecká emigrace v Československu (1948–1968)*. *Od jednoho rozštěpení ke druhému* či *Vyschly nám slzy. Řečtí uprchlíci v Československu*, kterou napsal za pomoci Kateřiny Králové, nebo *Kroniky řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948–1989* autorů Milana Konečného a Antula Botu. Všechny tyto práce obsahují mnoho osobních vzpomínek samotných Řeků a případně jejich potomků na léta občanské války. Okrajově se také zaměřují na průběh samotného konfliktu.

Při tvorbě práce bylo také využito několika odborných studií. Za vše uveďme alespoň práci *Zdrženlivý internacionalismus. Občanská válka v Řecku a československá materiální pomoc Demokratické armádě Řecka* Pavla Hradečného uveřejněnou v *Soudobých dějinách* či článek Konstantina Tsivose *Občanská válka a řecká emigrace* publikovanou v časopise *Porta Balkanica*.

## 2 Řecko za 2. světové války a počátky občanské války

### 2.1 Počátky okupace a starý režim

Dne 1. září 1939 vypukla německý útokem na Polsko 2. světová válka, která v této době ještě řecký stát přímo nezasáhla. Řecké království nebylo ani původně zaneseno do expanzivních a válečných plánů Německé říše. Čelní představitelé tohoto jihoevropského státu v čele s ministerským předsedou Ioannisem Metaxasem<sup>1</sup> si však byli zcela vědomi blízkého se nebezpečí ze strany dalšího státu Osy,<sup>2</sup> a to fašistické Itálie, vedené Benitem Mussolinim, která v rámci své expanzivní politiky považovala balkánský prostor za sféru svého vlivu a oblast vhodnou pro teritoriální expanzi.<sup>3</sup> Z tohoto důvodu vyvíjel Metaxas již od roku 1938 úsilí o uzavření spojení s Velkou Británií, jež však až do napadení Albánie ze strany Itálie v dubnu 1939 nedosáhlo faktických výsledků. Až za této situace reagovala Velká Británie a Francie dne 13. dubna 1939 vydáním záruk podpory Řecku, ovšem nepřinášející konkrétní závazky obou států o zásahu proti případné agresi ze strany jakéhokoliv člena Osy. Měly spíše charakter pouhého slibu blíže nespecifikované pomoci, která bude poskytnuta podle možností obou západních velmocí. Mussolini řecké představitele sice ujišťoval, že nemá vůči Řecku expanzivní záměry, ale Metaxas i po vstupu Británie a Francie do války nadále pokračoval v udržování probritsky orientované neutrality své země ve snaze předejít případnému italskému útoku. Již od sklonku léta 1940 se však italská armáda na příkaz Mussoliniho připravovala na vpád do Řecka.<sup>4</sup>

Dne 15. srpna 1940 došlo ze strany Itálie k jednoznačné provokaci, když ponorka italského námořnictva u ostrova Tinos potopila řeckou válečnou loď Elli v době konání tradičních řeckých slavností Nanebevzetí Panny Marie.<sup>5</sup> K zahájení samotné italské agrese došlo 28. října 1940 na základě předložení italského ultimáta, které bylo pro řecký stát

<sup>1</sup> Dne 4. srpna 1936 byl na základě dekretu, rušící ústavní demokratická práva a také rozpouštějící parlament, ustanoven nový diktátorský režim pod vedením Ioannise Metaxase, který ve svých rukou soustředil většinu rozhodovacích pravomocí pro chod státu. Jeho režim také vykazoval některé fašizující prvky. DOSTÁLOVÁ, Růžena, OLIVA, Pavel, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Stručná historie států. Řecko*, Praha 2002, s. 105.

<sup>2</sup> Termín OSA označuje volné vojensko-politické uskupení nacistického Německa, Itálie a Japonska, které vzniklo během roku 1936. V roce 1940 byl uzavřen *Pakt Tří*, který potvrzoval spojení výše zmíněných režimů a k tomuto paktu se posléze přidaly i německé satelity, jakými bylo například Bulharsko či Maďarsko. Zdroj: URL: <http://www.globalsecurity.org/military/world/int/axis.htm>, [20. února 2014].

<sup>3</sup> DOSTÁLOVÁ, Růžena, OLIVA, Pavel, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Stručná historie států. Řecko*, Praha 2002, s. 106.

<sup>4</sup> DOSTÁLOVÁ, Růžena, HRADEČNÝ, Pavel, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Petr, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Dějiny Řecka*, Praha 2001, s. 422–423.

<sup>5</sup> DOSTÁLOVÁ, *Stručná historie států*, s. 106.

nepřijatelné a znamenalo by v podstatě ztrátu jeho suverenity. Toto ultimátum bylo Metaxasem na jeho vlastní zodpovědnost razantně odmítnuto, a to i přes jasný a zřejmý důsledek znamenající ozbrojený konflikt.<sup>6</sup> Ještě tentýž den zahájila italská armáda ofenzivu a vstoupila na řecké území s očekáváním brzkého vítězství. Celá operace však brzy uvázla na mrtvém bodě, a to především z důvodu nečekaného energetického odporu slabší a hůře vybavené řecké armády. Řecký národ se i přes mnohé vnitřní rozpory a averzi vůči samotnému Metaxasovu režimu v tento kritický moment sjednotil a byl odhodlaný se bránit proti cizí agresi.<sup>7</sup>

K boji proti Italům vyzvali i jinak režimem pronásledovaní řečtí komunisté, mezi nimi také vězněný generální tajemník *Komunistické strany Řecka* (*Kommunistikón Kommatis Ellados* zkráceně KKE) Nikos Zachariadis, jenž se stane jednou z klíčových postav budoucí řecké občanské války. Zde je však nutné zmínit, že Zachariadis a jeho kolegové na začátku konfliktu stále nevěděli o instrukcích Kominterny<sup>8</sup> ze září 1939 příkazující zdrženlivost v konfliktu. Jakmile je obdrželi, svoji výzvu k boji přehodnotili. Toto změněné stanovisko komunistického tajemníka se ale na veřejnost již nedostalo, neboť nevyhovovalo Metaxasově politice národního boje, a proto ho státní orgány zadržely a nechtěně tak zabránily diskreditaci komunistů v očích široké veřejnosti a posílily do budoucna jejich pozici v řecké společnosti.<sup>9</sup> Mezitím došlo po dvou týdnech probíhajících bojů k obratu, kdy postup italské armády do nitra Řecka byl zcela zastaven a řecká armáda přešla okamžitě do protiútoků a zahнала italského agresora zpět do Albánie, kam se přeneslo těžiště bojů a linie fronty se tam ustálila až do dubna 1941. Již od vypuknutí konfliktu Velká Británie na základě svých předešlých slibů poskytovala Řecku vojenskou pomoc, jejíž charakter byl ale zcela uzpůsoben britským možnostem a také vlastním strategickým cílům.<sup>10</sup>

<sup>6</sup> TEJCHMAN, Miroslav, *Balkán ve válce a revoluci. 1939–1945*, Praha 2008, s. 174–176.

<sup>7</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 424–426.

<sup>8</sup> *Kominternu* je termín označující mezinárodní organizaci komunistických stran pro vývoz revoluce se sídlem v Moskvě, která byla ustanovena v březnu 1919, a jejím prvním předsedou se stal G. Zinovjev. Zamýšlena byla jako celosvětová politická strana s místními pobočkami v jednotlivých státech, jež měli za úkol šířit myšlenky komunismu. Na Stalinův rozkaz byla roku 1943 rozpuštěna a pak pod jménem Kominforma obnovena během roku 1947. V roce 1956 byla zrušena. Zdroj: URL: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ki.php>, [10. ledna 2014].

<sup>9</sup> TSIVOS, Konstantinos, *Řecká emigrace v Československu (1948–1968). Od jednoho rozštěpení ke druhému*, Praha 2012, s. 34.

<sup>10</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 423–426.

Nečekaně úspěšná a houževnatá řecká obrana i britská podpora vyvolávaly rozporuplné pocity v německém generálním štábu, který o plánované invazi ze strany Itálie nebyl vůbec informován, neboť případný italský neúspěch a neklid na Balkáně by znamenal vážné ohrožení německých válečných plánů včetně plánovaného výpadu proti Sovětskému svazu. Za těchto okolností se rozhodla Třetí říše k ráznému zákroku s cílem poměry na Balkáně co nejrychleji uklidnit, a proto německý generální štáb naplánoval ve stylu bleskové války operaci *Marita* počítající s obsazením řeckého území.<sup>11</sup>

Německý zákrok proti Řecku začal ráno 6. dubna 1941 spolu s útokem vedeným i proti Jugoslávii, ve které během března došlo za pomoci britského zásahu ke svržení proněmecké vlády. Výpad na řecké území byl zahájen z Bulharska, jež se stalo v březnu 1941 na nátlak Německa členem Osy, a byl veden skrze Metaxasovu linii. Německé jednotky si rychle razily cestu napříč řeckou obranou, která byla nepochybně oslabena i samovolnou kapitulací epirské armádní skupiny pod vedením generála Georgia Tsolakoglu.<sup>12</sup> Za této situace došlo britské a řecké vojenské vedení k jednotnému názoru, že je nutné provést okamžitou evakuaci britského expedičního sboru a zbylých řeckých jednotek z území pevninského Řecka dříve, než padnou do německého zajetí. Ještě před obsazením Athén, ke kterému došlo 27. dubna 1941, se král Jiří II. spolu s dalšími představiteli státu evakuoval prozatím na Němci neobsazenou Krétu. Po pádu tohoto ostrova se odebral do Egypta. Ani v těchto kritických chvílích neprojevil král snahu připustit zformování nové demokratické vlády a odsouzení starého diktátorského režimu, což oslabilo jeho vyjednávací pozici k obnovení své vlády v poválečném období.<sup>13</sup>

## 2.2 Boj proti okupantům a vznik odbojových skupin

Území Řeckého království bylo od 1. července 1941 plně pod kontrolou států Osy, tzn. Německa, Itálie a Bulharska.<sup>14</sup> Ty si jej mezi sebe rozdělily na tři okupační zóny, kdy Německo zabralo především strategické oblasti jako Athény a Soluň, a Itálii byla svěřena okupační správa většiny území státu, kterou prováděla až do roku 1943.<sup>15</sup> Jak již bylo naznačeno, neměla Německá říše od samého vypuknutí konfliktu na zničení řeckého státu

<sup>11</sup> WEITHMANN, Michael W., *Balkán. 2000 let mezi východem a západem*, Praha 1996, s. 313.

<sup>12</sup> TEJCHMAN, s. 266–271.

<sup>13</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 429–430.

<sup>14</sup> Okupační rozdělení Řecka viz mapa příloha č. 1.

<sup>15</sup> DOSTÁLOVÁ, *Stručná historie států*, s. 107.

zájem a do tažení šla pouze z důvodu pacifikace Balkánu před zahájením tažení do Sovětského svazu. Jako v jiných obsazených státech Evropy i v Řecku byla zřízena kolaborantská vláda vedená řeckým generálem Tsolakoglouem, která svým charakterem navazovala na Metaxasův předchozí režim. Propaganda okupačního režimu se pak především opírala o vypjatý antikomunismus a obavy Řeků ze slovanské expanze.<sup>16</sup> Do německých rukou byli rovněž předáni mnozí komunisté včetně Zachariadise, který byl následně uvězněn v Dachau, kde setrval až do osvobození v roce 1945.<sup>17</sup>

Již od prvních dnů okupace bylo zcela zřejmé, že situace v Řecku nebude ani nadále klidná, neboť řecký národ se se svojí okupací nehodlal smířit a také ho nadále provázely četné vnitřní problémy. První symbolickou akcí odporu se na konci května 1941 stal čin dvou studentů Manolise Glezose a Apostolose Siantase, kteří strhli německou vlajku vlající nad Akropolí.<sup>18</sup> Vzniknuvší řecké hnutí odporu se jako v jiných státech skládalo ze své zahraniční a domácí složky. Jednotlivé součásti obou z nich se později stanou vyznanými činiteli v občanské válce. Zahraniční odboj byl formálně zastupován králem Jiřím II., starou vládou a představiteli státu z dob Metaxasovy diktatury, kteří se před okupací stáhli do Káhiry a později do Londýna, kde se jim dostávalo britské podpory. Program tohoto celku se zakládal především na poválečné obnově starého pořádku a také na spolupráci s Velkou Británií. Dle plánu mělo rovněž dojít k vybudování symbolického exilového vojska z těch příslušníků armády, kteří byli evakuováni v květnu 1941 z Řecka. I toto zahraniční odbojové uskupení se však od samého začátku potýkalo s četnými vnitřními rozpory, které vyplývaly především z opozice vůči králi z řad levicově zaměřených vojáků.<sup>19</sup> Na domácí scéně se již během září 1941 zformovala levicově zaměřená a současně nejsilnější odbojová organizace *Národní fronta* (*Ethniko apeleftherotiko metopo* zkráceně EAM) složená se zástupců politických skupin levého středu a KKE.<sup>20</sup> Komunistická strana pod vedením generálního tajemníka Georgia Siantose, zastupujícího uvězněného Zachariadise, byla hlavním hybnou silou v organizaci EAM, která před řecký národ předstoupila s programem vlasteneckého boje, jež jí v době okupace zajistil velké sympatie ze strany velké části

<sup>16</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 430–434.

<sup>17</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 35.

<sup>18</sup> Tamtéž.

<sup>19</sup> WEITHMANN, s. 311–313.

<sup>20</sup> KRÁLOVÁ, Kateřina, TSIVOS, Konstantinos, *Vyschly nám slzy. Řečti uprchlíci v Československu*, Praha 2012, s. 25–26.

obyvatelstva.<sup>21</sup> Během února 1942 pak byla pod vedením EAM založena také *Řecká lidová osvobozenecá armáda* (*Ellinikos laikos apeleftherotikos stratos*, zkráceně ELAS). Mezi hlavní představitele této armády patřil kapitán Aris Veluchitios a plukovník Stefanos Sarafis.<sup>22</sup> Na podzim 1941 vznikla na podnět generála Nikolase Plastirase pravicověji zaměřená složka odboje, a to *Národní republikánská liga* (*Ethnikos dimokratikos ellinikos syndesmos* neboli zkráceně EDES), která byla vojensky vedena plukovníkem Napoleonem Zervasem. Tato organizace působila územněji omezeně, a to především v severozápadním Řecku. EDES se postupně stala druhou nejsilnější složkou řeckého odboje a také hlavním nepřítelem EAM/ELAS v nadešlé první etapě občanské války.<sup>23</sup> Méně početným, ale pro dění v Řecku též významným, se stalo uskupení *Národního a sociálního osvobození* (*Ethniki ke kinoniki apeleftherosi* neboli EKKA), které vzniklo na konci roku 1942 pod vedením plukovníka Dimitria Psarrose a republikánského politika Georgia Kartalise. Na území Řecka vznikly i další, především antikomunisticky zaměřené organizace, sloužící jednak britskému vojenskému velení a řecké exilové vládě, jež se však svojí velikostí ani vlivem nevyrovnaly výše zmíněným a měly v zásadě nepatrný vliv na průběh událostí v zemi.<sup>24</sup>

Největších výsledků v boji proti okupantům zaznamenávala od samého počátku právě EAM/ELAS, které se již během roku 1942 povedlo osvobodit několik méně přístupných oblastí. Také se snažila iniciovat jednání o kooperaci svého postupu s ostatními organizacemi. Tyto snahy však nevedly k dosažení jednotnosti, neboť EDES ani EKKA nechtěly za žádnou cenu spadat pod strukturu ELAS a podřídít se tak převažujícímu komunistickému vedení. Orgány EAM/ELAS mimo jiné zavedly na osvobozených územích nové samosprávní a soudní orgány, které komunistům zajistily další sympatie veřejnosti. Vedení Komunistické strany Řecka se v tuto dobu snažilo o mírné vedení neobsahující hlásání třídního boje či proletářské revoluce, což se však stalo předmětem kritiky radikálního křídla strany, mezi které pařil i člen generálního štábu ELAS Aris Veluchiotis.<sup>25</sup>

<sup>21</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 434–437.

<sup>22</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 35–37.

<sup>23</sup> KRÁLOVÁ, s. 25–26.

<sup>24</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 436–437.

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 436–440.

Ačkoliv Velká Británie plně podporovala exilovou královskou vládu a pravicové složky odboje, aby tak zabránila vzrůstajícímu vlivu komunistů, bylo nakonec z její strany v rámci britské vojenské mise zahájeno na podzim 1942 jednání i s uskupením EAM/ELAS jako s nejnvlivnější složkou domácího odboje s cílem navázání vojenské spolupráce a zajištění podpory pro případné vylovení spojenců, které by bez takové součinnosti nebylo možné. Dalším cílem bylo získat vliv na dění v rámci tohoto uskupení, aby bylo zamezeno i nežádoucímu vývoji v této organizaci. Pravděpodobně nejznámější akcí, kdy se britské vojenské misi povedla koordinace hned několika složek odboje, se stala sabotážní operace, při které byl zničen most přes řeku Gorgopotamos v noci z 25. na 26. listopadu 1942. Na této akci se kromě oddílů britských commandos<sup>26</sup> podíleli jak partyzáni ELAS pod vedením Arise Veluchiotise, tak i EDES pod vedením Napoleona Zervase.<sup>27</sup> Britské snažení nakonec vyústilo 5. července 1943 v podepsání smlouvy mezi vedením ELAS a britskou vojenskou misí za spoluúčasti jak organizace EDES, tak EKKA. Tento dokument vzešel ve známost jako tzv. *Vojenská dohoda* obsahující ujednání, že Britové uznají partyzánské vojsko za spojeneckou armádu s podmínkou, že to uzná svoji podřízenost spojeneckému velení na Středním východě a rovněž, že případné a vzájemné spory budou řešeny pouze arbitrážním řízením pod předsednictvím tohoto velení. Britům tato dohoda umožnila ovlivňovat dění v řeckém odboji na základě svých strategických plánů.<sup>28</sup>

Tato dohoda však nebyla schopna odstranit přetrvávající spory mezi jednotlivými skupinami řeckého odboje, což se projevilo již krátce po jejím uzavření. Vedení EAM/ELAS, potažmo i Komunistické strany Řecka, hodnotilo Vojenskou dohodu si pozitivně, ale radikální křídlo v ní spatřovalo příliš velký ústupek umožňující Británii zasahovat do dění v Řecku. Tato část strany se naopak snažila o bližší spolupráci s komunistickými představiteli okolních balkánských zemí, například s Titem a jeho jugoslávským hnutím odporu, a také Sovětským svazem, který však o větší součinnost neprojevoval zájem.<sup>29</sup>

---

<sup>26</sup> Termín commandos označuje uskupení speciálních jednotek britských vojenských sil. Zdroj: URL: <http://www.commandoveterans.org/site/history>, [10. dubna 2014].

<sup>27</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 439–440.

<sup>28</sup> HRADEČNÝ, Pavel, *Pokus o komunismus a občanská válka (1944–1949)*. In: TEJCHMAN, Miroslav (ed.), *Sověťizace východní Evropy. Země střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944–1948*, Praha 1995, s. 223–235.

<sup>29</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 440.

### 2.3 Krize v odboji a první kolo občanské války

Na sklonku léta 1943 došlo k důležité události, která poznamenala i další vývoj v okupovaném Řecku. Dne 3. září 1943 došlo ke kapitulaci fašistické Itálie, což pro celý řecký odboj bylo nejenom impulsem ke zvýšení svých odbojových aktivit proti okupantům, ale také k vystupňování vzájemné rivality předních složek odboje, která nakonec povede k přímému střetu znamenajícím vypuknutí první fáze občanské války.<sup>30</sup>

Na pád Itálie a její okupační správy nad Řeckem reagovalo Německo okamžitou vojenskou akcí, jejímž hlavním cílem bylo zjednat na řeckém území opět pořádek a udržet strategické body bránící možnému vyloštění spojenců na území řeckého státu. K těmto účelům se Němci snažili mimo jiné využít rozporů mezi jednotlivými složkami domácího i zahraničního odboje a vybudovat tak rozsáhlou protikomunisticky zaměřenou frontu vedenou hlavně proti nejsilnějšímu uskupení domácí rezistence EAM/ELAS.<sup>31</sup> Zde je nutné podotknout, že mnohé menší odbojové skupiny v rámci boje s komunisty byly ochotny nacistickou výzvu ke spolupráci opravdu uposlechnout, a to i včetně části příslušníků organizace EDES. K vyhrocení vztahů mezi EAM/ELAS s jejími odpůrci z řad domácího i zahraničního odboje nesporně přispělo i stanovisko Velké Británie, která na základě tvrdého postoje ministerského předsedy Winstona Churchilla nechtěla za žádných okolností připustit většinovou moc řeckých komunistů. Tímto postojem Londýna se cítily velmi povzbuzeny právě pravicově zaměřené složky hnutí odporu, jež se snažily navzájem spojit na již zmíněné antikomunistické bázi a oslabit tak moc levice, v první řadě komunistů, sdružené v rámci EAM/ELAS. Organizace EDES se za této situace stala hlavním shromaždištěm všech pravicových sil. Ve stejný čas došlo pod vlivem radikální části Komunistické strany Řecka k prosazení radikálního kurzu, kdy odpůrci levice měli být ozbrojenou cestou donuceni přestat diskriminovat nejvlivnější odbojové uskupení, jakým EAM/ELAS jistě byla, a také zajistit si rovnocennou účast při vytváření nové vlády národní jednoty.<sup>32</sup>

V rámci nově nastaveného směru partizánská armáda ELAS, nacházející se již v tento čas plně pod kontrolou komunistů a posílena nabytým vybavením po italské armádě, započala na podzim roku 1943 i přes dříve uzavřenou *Vojenskou dohodu*

<sup>30</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 36–37.

<sup>31</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 224.

<sup>32</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 441.



ofenzivní boj s pravicově zaměřenými seskupeními, především s uskupením EDES, a de facto tak zahájila první fázi občanské války.<sup>33</sup> V průběhu vojenských akcí partyzánského vojska ELAS bylo EDES zcela zahnáno zpět do oblasti své původní působnosti, tedy do Epiru. Konflikt se dotkl i organizace EKKA, a to i přes její snahu o neutrální postoj. Ta byla vojskem ELAS zcela odzbrojena a její velitel, plukovník Psarros, byl později dokonce komunistickými radikály zastřelen.<sup>34</sup> Tento vzájemný vojenský konflikt však příliš neprospíval boji proti okupantům, který mezitím ustrnul na mrtvém bodě. Organizace EDES se ocitla na základě bojů téměř na prahu vojenské porážky a britské vojenské velení začalo nesporně i z tohoto důvodu vyvíjet snahu o uzavření příměří a vyřešení konfliktu s cílem zpětného zaměření na boj s okupanty.<sup>35</sup> V rámci této usilovné britské snahy a za spolupráce s organizací EKKA se podařilo nakonec zprostředkovat mírová jednání obou stran, která vyvrcholila 29. února 1944 oboustranným setkáním zástupců EAM/ELAS a EDES, kde se obě strany zavázaly do budoucna zaměřit pouze na boj s okupanty a své spory neřešit zbraněmi, ale pouze mírovou cestou.<sup>36</sup> V dohodě byla také obsažena tajná klauzule, ve které se všechny složky zavázaly k podpoře budoucí vylodňovací operace spojenců na území Řecka.<sup>37</sup>

## 2.4 Jednání o nové vládě a konec okupace

První kolo řecké občanské války de facto skončilo únorovým jednáním, kdy odbojové složky částečně obrátily svoji pozornost zpět k boji proti okupantům a připravovanému spojeneckému vylodění. Mnohé problémy, především pak v otázkách budoucího nabytí moci a obnovy poválečného Řecka, jež se s blížícím se koncem okupace stávaly stále více aktuálními, však zůstávaly i nadále nevyřešeny. Na základě těchto skutečností mezi jednotlivými uskupeními i přes proklamované mírové ujednání panovalo téměř nepřetržité napětí, které se negativně projevilo i při následných snahách o sestavení nové řecké vlády národní jednoty.<sup>38</sup>

---

<sup>33</sup> TEJCHMAN, s. 274–275.

<sup>34</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 225.

<sup>35</sup> TEJCHMAN, s. 275–276.

<sup>36</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 442.

<sup>37</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 38.

<sup>38</sup> DOSTÁLOVÁ, *Stručná historie států*, s. 108–110.

Ke zmírnění situace nepřispěla ani událost, ke které v první polovině března 1944 došlo na podnět komunistického vedení EAM/ELAS na již okupanty nekontrolovaném území, kdy partizánské síly již měly pod kontrolou zhruba  $\frac{3}{4}$  celkové rozlohy Řecka (většinu armáda ELAS),<sup>39</sup> ke zformování *Politického výboru národního osvobození* (*Politiki epitropi ethnikis apelevtherosis* zkráceně PEEA),<sup>40</sup> který měl plnit funkci prozatímní vlády.<sup>41</sup> Organizačně byl výbor desetičlenný a jeho řízení se během dubna ujal právník Alexandros Svolos. Komunisté byli v tomto výboru z prozíravých důvodů zastoupeni pouze osobou generálního tajemníka KKE Georgiose Siantose. Ten se stal sekretářem pro vnitro, čímž ale do své kontroly získal nejvíce výkonné moci.<sup>42</sup> Pod jeho přímou podřízenost spadala i nová ozbrojená složka tzv. *Národní milice* (*Ethniki politofylaki*, zkráceně EP), jež byla na osvobozeném území pověřena řešením bezpečnostních úkolů.<sup>43</sup> Došlo tak k paradoxní situaci, kdy vedle spojenci všeobecně uznávané exilové vlády věrné řeckému králi Jiřímu II. existovalo druhé levicově orientované mocenské centrum přímo v samotném Řecku. Na základě voleb, které pak proběhly během dubna 1944 na celém území Řecka, včetně stále okupovaného, došlo k vytvoření *Národní rady* (*Ethiniko symvulio*, zkráceně ES) jako prozatímního parlamentu a kontrolního výboru horské vlády PEEA. Oba činy měly vést k jasnému posílení pozic a prosazení vlastních mocenských zájmů EAM/ELAS, a to především v následujících jednáních o vzniku vlády národní jednoty.<sup>44</sup>

Vytvořením PEEA byla exilová vláda Tsuderose i král zcela zaskočení a bylo jasné, že na požadavky přicházející ze samotného Řecka budou muset neprodleně reagovat. To bylo potvrzeno i dalším dubnovým děním, kdy většinu řecké exilové armády včetně části loďstva, dislokovaného v tomto čase na Středním východě, zachvátila v návaznosti na vytvoření PEEA vzpoura levicově a republikánsky orientovaných důstojníků a vojáků. Ti vyjádřili svoji jednoznačnou podporu požadavkům zmíněné horské vlády. Exilová vláda nebyla schopna nastalou situaci účinně řešit a předseda vlády Tsuderos byl z těchto důvodů nucen odstoupit. Potlačení vzpoury bylo nakonec úspěšně provedeno až na konci dubna,

<sup>39</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 225.

<sup>40</sup> PEEA – též nazývána jako horská vláda.

<sup>41</sup> BARENTZEN, Lars, *The British Defeat of EAM 1944–1945*, In: CLOSE, David H. (ed.), *The Greek civil war 1943–1950. Studies of Polarization*, New York 1993, s. 73–45.

<sup>42</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 442–443.

<sup>43</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 225.

<sup>44</sup> TEJCHMAN, s. 477–478.

kdy se úřadu premiéra za asistence britských vojenských sil ujal Georgias Papandreu. Iničiátoři této vzpoury byli neprodleně postaveni před válečný soud a více než 10 tisíc vojáků potkalo odzbrojení a postavení mimo službu, čímž prakticky zanikly obě dosavadní brigády řeckého exilového vojska. Ze zbylých, králi loajálních, vojáků byla pak vytvořena *Třetí brigáda* účastníci se posléze bojů na italské frontě.<sup>45</sup> Tento incident byl jasným varovným signálem pro exilovou vládu a krále o vzrůstající moci komunistů a potřebě nastalou situaci politicky neprodleně řešit. Tohoto faktu si byl beze sporu vědom i nově jmenovaný premiér Papandreu. Ten byl ochoten přistoupit na okamžitá jednání o vytvoření nové vlády národní jednoty, ale pouze za předpokladu účasti všech řeckých odbojových skupin zahrnujících ty domácí i exilové. Jeho jednání plynulo z vědomí, že jen tak je možné čelit hrozícímu komunistickému nebezpečí plynoucího z nejsilnější odbojové organizace EAM/ELAS.<sup>46</sup>

Během května 1944 proběhlo svolání konference všech řeckých odbojových sil a exilové vlády do libanonského Bejrútu, kde měla být hlavním bodem jednání především otázka vytvoření již zmíněné vlády národní jednoty.<sup>47</sup> Těchto jednání se účastnilo na 24 delegátů z 13 různých uskupení napříč řeckým politickým spektrem. PEEA/EAM vyslala na toto jednání celkem sedm svých delegátů, z čehož byli tři komunisté. Ti přijeli s cílem prosazení ustanovení regenta, dokud neproběhne plebiscit o návratu krále do země, a získání nejméně poloviny křesel v nově vytvořené vládě. Celé jednání bylo vedeno premiérem Georgem Papandreem, jehož bezprostředním cílem bylo oslabení pozic levice vedené PEEA/EAM/KKE. Premiér s pomocí většiny delegátů odsoudil předešlé jednání EAM/ELAS a obvinil je mimo jiné z nastolení teroru na podmaněném území a snahou o celkové jednostranné ovládnutí domácího odboje.<sup>48</sup> Vyslaní zástupci PEEA/EAM byli tímto jednáním zaskočení a nebyli v danou chvíli schopni efektivně prosadit body, s kterými na jednání dorazili. Naopak byli nuceni k dalším ústupkům ze svých požadavků, aby tak zabránili nejenom hrozící roztržce komunistů a socialistických partnerů v rámci PEEA/EAM, ale také obvinění ze zablokování samotného jednání. To nakonec vyústilo 20. května 1944 k podepsání tzv. *Libanonské* či *Bejrútské dohody*.<sup>49</sup>

---

<sup>45</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 442–443.

<sup>46</sup> Tamtéž, s. 443–444.

<sup>47</sup> TEJCHMAN, s. 479.

<sup>48</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 443–444.

<sup>49</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 226–227.

Formulování Libanonských dohod hovořilo cíleně silně v neprospěch PEEA/EAM/KKE. Stanovovalo jednoznačné odsouzení vzpoury exilového vojska a přísné potrestání viníků, začlenění partyzánských sil do nově vzniklé nepolitické armády na základě principu „jedna vlast – jedna vláda – jedna armáda“, odsouzení násilného dění na teritoriu *Svobodného Řecka*,<sup>50</sup> závazek respektování osobní svobody a politických práv řeckých občanů, ustanovení o společném prosazování národních zájmů a bezpečných hranic poválečného Řecka, příslib trestního stíhání kolaborantů či realizaci svobodných voleb krátce po dokončení osvobození. Otázka návratu krále a plebiscitu byla ponechána na následovné rozhodnutí vlády. Na základě této dohody byla také vytvořena nová vláda národní jednoty, kde PEEA/EAM měla obsadit pouhou třetinu křesel méně mocensky lukrativních rezortů, jakými bylo hospodářství, finance, zásobování a sociální péče.<sup>51</sup>

Samotný dokument byl v Řecku přijat se silným rozladěním, a to především ze strany KKE, která jej označila jako nepřijatelný ústupek pravicovým a exilovým silám nerespektující reálné poměry v samotném Řecku, sílu organizace EAM/ELAS/KKE a její zásluhy v boji s okupanty. Vedoucí složky EAM/PEEA došly i přes protesty některých svých členů ke stanovisku, že v této podobě nebudou dohody v žádném případě ratifikovat, a požadovaly, aby jejich vyjednávací delegace prosadila neprodleně revizi smluv. V případě, že jednání nebudou úspěšná, mělo ze strany EAM/PEEA dojít k okamžitému přerušení a zablokování dalších vyjednávání.<sup>52</sup> V rámci revize bylo požadováno potvrzení skutečnosti, že návrat krále neproběhne před plebiscitem o státním uspořádání, dále odvolání rozsudků smrti nad iniciátory vzpoury ve vojsku, zachování organizace vojska ELAS i po jeho převedení pod vládu národní jednoty a především pak požadavek funkce státního tajemníka a pěti významných ministerských křesel zahrnující vnitro, obranu či spravedlnost. Antilevicové síly v čele s premiérem Papandreem však odmítly o jakékoliv změně přinášející více moci do rukou PEEA/EAM/KKE jednat, a proto došlo k okamžitému stažení delegace zmíněných organizací a ukončení konference.<sup>53</sup> To ve svém důsledku opětovně vedlo k vystupňování napětí mezi odbojovými skupinami, které již během června 1944 přerostlo do otevřeného útoku organizace EDES na pozice armády ELAS v Epiru. Ta nejenom v reakci na toto dění začala připravovat okamžitou

<sup>50</sup> Svobodné Řecko – termín užívaný pro pojmenování území zbaveného okupantů a nacházejícího se pod plnou kontrolou řeckých partyzánských sil.

<sup>51</sup> WOODHOUSE, Christopher M., *The Struggle for Greece. 1941–1949*, London 2002, s. 86–88.

<sup>52</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 227.

<sup>53</sup> WOODHOUSE, s. 87–89.

protiofenzivu. Vedením EAM také označilo premiéra Papandrea za nepřítele řeckého lidu a radikální komunisté začali prosazovat názor, že je třeba prohlásit PEEA za jedinou zákonnou vládu a armáda ELAS by měla s koncem okupace získat pod svoji kontrolou celé území Řecka.<sup>54</sup>

Přes radikální názory některých členů KKE a jejich podpory ze strany spřátelených komunistických stran Jugoslávie a Albánie nedošlo nakonec během června 1944 k prosazení výše zmíněného radikálního kurzu, a to pravděpodobně hned na základě několika faktorů. Jedním z nich byla jistě hrozba protiakcí a sankcí ze strany Velké Británie, která na základě antikomunistické politiky vedené Winstonem Churchillem podporovala hojně řecký exilový odboj a samotného krále. Dalším nezpochybnitelným hlediskem byly jistě rady sovětské vojenské mise, která pod vedením plukovníka Popova právě v tento čas dorazila do Řecka. Jejím posláním bylo mimo jiné i zmírnění napětí a nevyhrocování vztahů s Velkou Británií ze strany PEEA/EAM/KKE s ohledem na mocenské zájmy sovětské politiky.<sup>55</sup> Pod tíhou těchto okolností se nakonec vedení PEEA/EAM/KKE rozhodlo obnovit přerušená jednání, přistoupit zpět na umírněnou politickou linii a vyslat své zástupce do vlády národní jednoty. V rámci patnáctičlenného vládního kabinetu získali celkem pět křesel, z čehož dvě obsadili přímo komunisté, a to ministerstvo práce a zemědělství. Komunisté tedy jednoznačně nedosáhli politicky svých cílů, ale nesporným faktem nadále zůstávalo, že většina řeckého území byla pod plnou kontrolou jimi ovládané armády ELAS.<sup>56</sup>

Mezitím se již nepochybně ke svému brzkému konci chýlila německá okupace. Již během srpna 1944 vydal Adolf Hitler pokyn k zahájení příprav stažení německých okupačních jednotek z řeckého území, aby tak předešel jejich hrozícímu odříznutí rychle se blížící Rudou armádou. Samotná ústupová akce německé armádní skupiny E započala během září. Armádní velení sil Velké Británie reagovalo na tuto situaci urychlením příprav na realizaci plánovaného spojeneckého vylovení.<sup>57</sup> Dne 26. září 1944 došlo v italské Casertě na podnět britského velení k uzavření dohody se všemi složkami řeckého odboje, která stanovovala, že všechny organizace se podřídí rozhodovacím pravomocím exilové vlády. Ta vojenské pravomoci přenesla na britského generála Ronalda M. Scobieho

---

<sup>54</sup> CLOGG, Richard, *A Short History of Modern Greece*, Cambridge 1979, s. 147–151.

<sup>55</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 443–446.

<sup>56</sup> WOODHOUSE, s. 85–100.

<sup>57</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 446.

pověřeného realizací vojenské akce na území Řecka a uskutečněním vylodění spojeneckých sil na strategických bodech. To proběhlo během října, kdy bylo vyloděno několik menších britských kontingentů na několika strategických místech na Peloponésu a Atice. Dne 14. října 1944 vstoupily britské oddíly do již Němci opuštěných Athén a 18. října je pak následovala vláda národní jednoty, která v čele s předsedou Papandreem dorazila zpět do vlasti.<sup>58</sup> Na základě vojenských dohod pak armáda ELAS a organizace EDES pronásledovaly ustupující německé jednotky a obsazovaly zbylé venkovské oblasti. Tyto poslední boje se však neobešly bez násilností a teroru páchanému odbojovými uskupeními na místním obyvatelstvu odrážející politické rozpory posledních let.<sup>59</sup> Ke dni 3. listopadu 1944 byl řecký stát definitivně zbaven okupantů a za zmínku také jistě stojí fakt, že armáda ELAS měla v této době pod kontrolou více než 90 procent řeckého území.<sup>60</sup>

### 3 Poválečný vývoj a druhé kolo občanské války

#### 3.1 Vstup do poválečné éry a listopadová krize roku 1944

Podzimem 1944 skončila pro Řeky definitivně světová válka vítězstvím nad okupanty, ale vyhlídky na klidné poválečné uspořádání byly stále velmi vzdálené. Řecko trápily četné a vážné problémy pramenící nejenom z obrovských materiálních a lidských ztrát,<sup>61</sup> ke kterým během okupace v letech 1941 až 1944 došlo, ale také stále trvající politické rozpory, a to i uvnitř vlády národní jednoty. Potíže vycházející z těchto faktorů a také pokračující sílící neshody, vrcholící během listopadu 1944, nakonec ve svém důsledku vedly k rozpoutání další etapy občanské války.<sup>62</sup>

Řecko se nacházelo na podzim 1944 ve stavu hluboké hospodářské a sociální krize, kterou nezlepšila ani materiální pomoc z ciziny. Ta byla například poskytována v rámci

<sup>58</sup> CLOSE, David H., *Greece since 1945. Politics, Economy and Society*, London 2002, s. 12.

<sup>59</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 446–447.

<sup>60</sup> TEJCHMAN, s. 617.

<sup>61</sup> V letech 1940–1944 zahynulo dle statistik zhruba 8 procent řeckého obyvatelstva, což představuje přes 500 tisíc mrtvých. Bylo zničeno na 1500 vesnic a materiální škody dosahovaly sumy 5,5 miliard amerických dolarů. Zdroj: DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 451.

<sup>62</sup> KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M., *Modern Greece. A History since 1821*, Chichester 2010, s. 114–116.

spojeneckého programu UNRRA.<sup>63</sup> Situaci se nedařilo stabilizovat ani vládě, neboť řešení těchto závažných problémů bylo nuceno ustoupit do pozadí před politickým bojem komunistů zastoupených EAM/ELAS s jejich odpůrci z řad různorodé opozice. Antikomunistické síly v tento čas měly na základě letních jednání pod svojí kontrolou nejdůležitější vládní pozice, což jim však stále neumožňovalo plnou kontrolu nad Řeckem, které bylo z většiny obsazeno armádou ELAS ovládající i orgány místní správy. Představy obou politických bloků o následujícím dění byly zcela rozdílné. Levicově orientovaná část vedená komunisty prosazovala nekompromisní hospodářské, sociální a politické reformy. Neméně důležitým bodem byla i snaha o co nejrychlejší prosazení referenda o státní formě a také vypsaní voleb do ústavodárného shromáždění. Komunistům se také nelíbila jednostranná orientace zahraniční politiky na Velkou Británii. Ve svém důsledku měly tyto kroky vést k postupnému vytvoření podmínek pro nové státní zřízení ve formě lidové demokracie, kde by se komunisté ujali moci. Část KKE byla přesvědčena, že stanovených cílů je možno dosáhnout nenásilnou konfrontací, s čímž ale nesouhlasilo radikální křídlo vedené Arisem Veluchiotisem.<sup>64</sup> Antikomunistické síly sice nedisponovaly identickými představami politického programu, ale všeobecně všechny sjednocovala snaha o znemožnění převzetí moci ze strany komunistů. K těmto aktivitám se jim nepříčilo využít ani bývalé kolaboranty, kteří tak z velké části vyvázli bez trestů za své činy z dob okupace.<sup>65</sup>

Napětí zvyšoval i fakt, v rámci něhož se oba tábory domnívaly, že jejich aktivity jsou řízeny zvenčí mocnostmi, které sledují své vlastní zájmy. Antilevicové síly spatřovaly v komunistech prostředníka Sovětského svazu, což však nebyla pravda, neboť sovětská politika nevěnovala situaci v Řecku přílišný zájem a největším podporovatelem řecké levice byli v tento čas především jugoslávští komunisté spojené osobou Josipa Broz-Tita. Naopak levici se nezamlouvala přílišná provázanost s Velkou Británií, jíž byla největším donátorem pravice.<sup>66</sup> V této době nebyla řeckým představitelům napříč politickým spektrem známa skutečnost, že během října 1944 došlo mezi Churchilllem a Stalinem k uvaření tzv. *procentové dohody*. Ta Řecko předávala do britské sféry zájmů za to, že Britové naopak přenechají sovětské zájmové sféře jiné země jihovýchodní Evropy. Na základě toho nebyl Churchill ochoten v žádném případě dovolit, aby se Řecko dostalo pod

<sup>63</sup> UNRRA -> United Nations Relief and Rehabilitation Administration, česky: Správa Spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu. Zdroj: URL: [http://www.valka.cz/clanek\\_12063.html](http://www.valka.cz/clanek_12063.html), [5. března 2014].

<sup>64</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 451–453.

<sup>65</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 232.

<sup>66</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 451–452.

komunistickou nadvládou.<sup>67</sup> Toto jeho stanovisko dokládá i následující citace z jeho dopisu britskému ministru zahraničí Anthonymu Edenovi ze 7. listopadu 1944: „Vzhledem k tomu, že jsme Rusku zaplatili za svobodu jednání v Řecku příslušnou cenu, neměli bychom podle mého názoru váhat s nasazením britských jednotek na podporu řecké královské vlády v čele s panem Papandreem.“<sup>68</sup> To lze také podkládat za důkaz očekávání, že neshody opět přerostou v ozbrojené střetnutí.

Hlavním listopadovým problémem se stala otázka demobilizace vlasteneckých a partizánských sil a vytvoření nové celonárodní armády. Od 22. listopadu 1944 probíhala odzbrojovací jednání, během kterých premiér Papandreu razil na základě postojů antikomunistických sil a přání Velké Británie postup počítající s okamžitou demobilizací všech odbojových sil, a to včetně té nejsilnější, armády ELAS. Z tohoto postupu měly být ale vyjmuty oddíly exilového vojska, které byly věrné králi. Ty se naopak měly stát základním kamenem nově budované armády. Jednalo se o jednotky 3. horské brigády „Rimini“ a Svaté legie. Podíl bývalých příslušníků ELAS na výstavbě nového vojska měl být pouze symbolického rázu a neměl být ve svém důsledku větší než u členů mnohem menší pravicové organizace EDES. Tento koncept byl sestaven tak, aby nově vzniklé vojsko bylo zbaveno veškeré moci komunistických představitelů. Takto formulovaný návrh byl pro EAM/ELAS nepřijatelný a požadovaly jeho revizi na podobu, aby stejné podmínky platily i pro exilové vojsko a aby příslušníci ELAS dostali v nové armádě odpovídající prostor.<sup>69</sup> Již během těchto jednání bylo ze strany KKE bez vědomí ostatních partnerů zahájena reaktivace vojska ELAS včetně jeho řídicích orgánů, které nyní vedl přímo tajemník ústředního výboru KKE Georgios Siantos. Tento krok byl podniknut pro případ obrany před útoky ostatních sil, ale radikální část strany ho již brala jako přípravu na státní převrat, který považovala za nevyhnutelný. Během stále probíhajících jednání se ještě jednou naskytla možnost, že by došlo ke kompromisní dohodě v demobilizační otázce. Ta však byla následně vetována samotným premiérem Papandreem, který z obav z komunistů a také na tlak představitelů Velké Británie na dohodu s EAM/ELAS nepřistoupil. Tyto

---

<sup>67</sup> WEITHMANN, s. 336–338.

<sup>68</sup> CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka. VI. díl Triumf a tragédie*, Praha 1995, s. 285–286.

<sup>69</sup> TEJCHMAN, s. 618–619.



události ve svém důsledku vedly k rozpoutání prosincových událostí a pokusu o puč, který se stane krvavou a nesmazatelnou stopou v řeckých dějinách.<sup>70</sup>

### 3.2 Dekemvriana - boj o Athény, druhé kolo občanské války

Jak již bylo naznačeno, k vyhrocení listopadové demobilizační krize došlo během posledního měsíce roku 1944, kdy proběhlo již definitivní rozpoutání druhého kola řecké občanské války, jež vstoupilo do historie pod označením *Dekemvriana* – neboli tzv. prosincové události.<sup>71</sup>

Dne 1. prosince vydal velitel spojenecké mise v Řecku britský generál Ronald Scobie na základě postoje premiéra Papandrea ultimativní nařízení,<sup>72</sup> příkazující okamžitou a bezpodmínečnou demobilizaci všech oddílů ELAS k datu splnění do 10. prosince 1944. Komunističtí představitelé levicově orientovaného uskupení EAM, které tuto polovojenskou a ozbrojenou složku fakticky ovládali, však na toto nařízení reagovali okamžitou demisí všech svých šesti zástupců (z toho dvou komunistů), již tento blok zastupovali ve vládě národní jednoty vedenou Georgiem Papandreem. Mimo tuto skutečnost byla svolána ze strany EAM také protestní demonstrace do Athén na neděli 3. prosince 1944 a o den později pak mělo dojít k zahájení generální stávkou.<sup>73</sup> Zde je třeba zmínit, že nekomunistické složky EAM sice spatřovaly v těchto akcích prostředek k donucení Papandrea ke kompromisům a ústupkům, komunistická většina v tomto uskupení se již ale zcela připravovala na vyvolání státního převratu. O tomto záměru může svědčit přesunutí několika větších ozbrojených celků armády ELAS do blízkosti Athén. Nekomunističtí představitelé EAM však nebyli o případných záměrech komunistických představitelů informováni. Ze strany komunistů také došlo ke špatné kalkulaci ozbrojeného povstání, neboť nebylo počítáno s faktem, že by se do případného konfliktu více zapojila Velká Británie, především vojensky, neboť neměli tušení o existenci již zmíněné procentové dohody, na jejímž základě se Churchill britského vlivu v Řecku nehodlal vzdát.<sup>74</sup>

<sup>70</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 453.

<sup>71</sup> DOSTÁLOVÁ, *Stručná historie států*, s. 110–111.

<sup>72</sup> Viz příloha číslo 3.

<sup>73</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 453.

<sup>74</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 232–233.

Premiérem Papandreem původně povolená a posléze zakázaná demonstrace konaná 3. prosince 1944 se během svého průběhu změnila v krvavý střet zastánců pravice a levice. Na zásah vládních policejních oddílů proti demonstrantům reagovaly oddíly ELAS okamžitým a rázným útokem na pravicové vojenské složky, athénské policejní a četnické stanice. Nekomunistická levice v rámci EAM byla těmito událostmi sic překvapena, ale nehodlala současně porušit soudržnost organizace.<sup>75</sup> Vedení EAM mezitím znovu odmítlo, i přes hrozbu vojenské intervence, odzbrojení vojska ELAS a tím prakticky zamezilo nadějším na politické řešení vzniklého sporu. Britský ministerský předseda Winston Churchill také razantně v danou chvíli odmítl Papandreovu nabídku k rezignaci na post předsedy vlády a jasně naznačil nejenom jemu samotnému, že nehodlá vůči komunistům uplatňovat smířlivý kurs, ale naopak razit rázný postup, který očekává i od něj samotného, a to i za cenu ozbrojeného střetnutí a využití britských sil k potlačení komunistické revolty.<sup>76</sup> O tomto Churchillově postoji svědčí i následující telegram do rukou velícího generála britských složek na řeckém území z 5. prosince 1944:

*„Ministerský předseda generálu Scobiemu (Athény). Na vědomí generálu Wilsonovi (Itálie)*

*5. prosince 1944*

- 1. Vydal jsem generálu Wilsonovi pokyny, aby zajistil, že vám budou vyslány všechny síly, jež vám zůstaly, a rovněž i všechny možné posily.*
- 2. Jste zodpovědný za udržení pořádku v Athénách a za neutralizaci a zničení oddílů EAM-ELAS, které se přibližují k městu. Můžete vydat jakékoliv nařízení, jež uznáte za vhodné, aby byla zajištěna přísná kontrola na ulicích nebo aby byl zajištěn jakýkoliv počet osob nosících nezákonně zbraň. Dojde-li ke střelbě, ELAS si přirozeně bude snažit postavit do prvních řad ženy a děti. V této záležitosti musíte postupovat obezřetně a vyvarovat se chyb. Ale neváhejte použít zbraně proti každému ozbrojenému muži v Athénách, který se protíví britské nebo řecké úřední autoritě, jejímž jménem jednáme. Bylo by samozřejmě prospěšné, kdyby vaše velení bylo posíleno autoritou nějaké řecké vlády, a proto Leeper právě nařizuje Papandreovi, aby všeho nechal a pomohl. Neváhejte však jednat jako v dobytém městě, v němž právě probíhá povstání.*

<sup>75</sup> WOODHOUSE, s. 110–115.

<sup>76</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 233.

3. Pokud jde o oddíly ELAS, které se přibližují z venkova se svými obrněnými jednotkami, měl byste ušetřit některým z nich takovou lekci, že by ostatní na podobné pokusy přešla chuť. Můžete počítat s mou podporou při všech rozumných a citlivých krocích, jež budou v této věci podniknuty. Musíme udržet a ovládnout Athény. Bylo by od vás skvělé, kdyby se vám toho podařilo dosáhnout pokud možno bez krveprolití, ale kdyby to bylo nutné, třeba i s ním.<sup>77</sup>

Od generála Scobieho dostaly následně 6. prosince 1944 přítomné jednotky britské armády rozkaz k okamžitému nasazení proti armádě ELAS a k potlačení nepokojů s cílem pomoci řecké vládě zajistit znovu pořádek. Jednotky ELAS se mezitím zmocnily větší části Athén a jejich okolí, jež se stalo spolu s oblastí Pirea hlavním těžištěm prosincových bojů.<sup>78</sup> Vedení komunistické strany však nepovažovalo zprvu vstup britských vojsk do konfliktu za větší problém, neboť britské útvary byly v době vypuknutí konfliktu nepočetné, a vidinu svého úspěchu stále považovalo za více než pravděpodobné. ELAS si také dávala pozor na to, aby byla nejprve napadena ze strany Britů a nemohla být tak obviněna jako agresor.<sup>79</sup> Britské vojenské velení na Churchillův rozkaz začalo během prosince neprodleně navyšovat systematicky početní stav britských sil v Řecku, a to především na základě přísunu posil z Itálie. Do konce prosince 1944 dosáhl početní stav britského intervenčního sboru 25 tisíc vojáků vybavených moderními zbraněmi včetně tanků či dělostřelectvem. Britské síly na rozdíl od ELAS také disponovaly velmi účinnou leteckou podporou.<sup>80</sup>

Churchillův postoj a zatažení britského sboru do tohoto střetnutí vyvolalo nejenom u Velké Británie vůli nevole a ostré kritiky, a záležitost byla 8. prosince 1944 projednávána i na půdě Dolní sněmovny, kde nedosáhla přílišné podpory. Akce nezískala sympatie ani široké britské veřejnosti a životně důležitý spojenecký partner v podobě Spojených států amerických dával taktéž najevo svoje znepokojení nad probíhající situací. Na základě těchto skutečností i na rady svých kolegů dospěl Churchill, i přes svůj dřívější razantní a nekompromisní postoj, v tento čas k názorové změně, a to hlavně v otázce vlády řeckého krále Jiřího II., kterého do současné chvíle hojně podporoval. Dle nového postoje měl řecký panovník neprodleně předat svoji vládu do rukou regenta, kterým se měl stát všeobecně

<sup>77</sup> CHURCHILL, s. 288.

<sup>78</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 454–455.

<sup>79</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 233–234.

<sup>80</sup> TEJCHMAN, s. 669.

uznávaný pravoslavný arcibiskup Damaskin. Tímto mělo dojít k pokusu o zmírnění napětí a vytvoření prostoru pro nová jednání o smíru.<sup>81</sup>

Mezitím se situace na bojišti začínala vyvíjet v neprospěch komunistů, kteří se již během plánování puče dopustili mnoha závažných chyb. Jednou z nich byla malá koncentrace sil ELAS v okolí Athén, která se postupujícími boji začínala stále více projevovat, neboť utržené ztráty nebylo možné nahrazovat. Vedení ELAS také udělalo zásadní strategickou chybu, kdy se volné jednotky ELAS nepokusily v počátku konfliktu získat pod svoji kontrolu důležitý přístav Pireus, kudy do Řecka proudily životně důležité posily britskému sboru. Kolem poloviny prosince přešla již iniciativa v konfliktu bezvýhradně na stranu Britů a oddílů řecké vlády.<sup>82</sup> Komunistům se v této chvíli víceméně nedostávalo žádné zahraniční podpory jak ze strany spřátelených komunistických stran ostatních balkánských zemí, tak ani ze strany SSSR, byť se snažili Moskvu o pomoc několikrát žádat. Sovětští představitelé však i nadále hodlali s ohledem na dřívější dohody s Brity zachovat neutrální postoj.<sup>83</sup> To dokládá i telegrafická odpověď bývalého generálního tajemníka kominterny Georgi Dimitrova zasláná dne 15. prosince tajemníkovi KKE Siantosovi. V tomto sdělení bylo řečeno, že pomoc řeckým soudruhům by byla neúčinná a poškodila by současně zájmy Jugoslávie a Bulharska. Naopak doporučovala zdrženlivost a prosazení řeckého komunistického programu, až přijde vhodný čas. Toto stanovisko bylo pravděpodobně učiněno s plným vědomím Moskvy. Ze strany Siantose dokonce došlo k zamlčení tohoto telegramu před ostatními členy KKE, aby i přes tyto okolnosti bylo nadále pokračováno v boji, jenž byl měl být veden až do konečného vítězství.<sup>84</sup>

V rámci snah o nevojenské řešení konfliktu proběhla v době Vánoc konference řeckých vládních představitelů se zástupci EAM. Zahajujícího jednání se dokonce osobně účastnil i Winston Churchill. Tato skutečnost dokumentuje, že řecký problém byl ze strany britského ministerského předsedy vnímán velmi intenzivně a také, že britské ambice na ovlivňování tohoto regionu byly opravdu silné. Britové chtěli, aby výsledkem konference bylo neprodlené zastavení bojů a demilitarizace vojska ELAS. Taktéž mělo dojít ke

---

<sup>81</sup> CHURCHILL, s. 283–324.

<sup>82</sup> TEJCHMAN, s. 669.

<sup>83</sup> HRADEČNÝ, Pavel, *Řecká otázka v mezinárodní politice v roce 1944 a na počátku roku 1945*. In: *Slovanský přehled* 80, 1994, 4, s. 355–364.

<sup>84</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 234.

jmenování regenta a vytvoření nové vlády za účasti všech vnitrořeckých politických sil včetně KKE. Navzdory nepříznivé situaci na bojišti však komunističtí představitelé nehodlali ustoupit od svých předešlých požadavků a cílů. Na základě toho z vyjednávání nevyšla jakákoliv dohoda, která by boje přerušila. Ty mezitím opět nabraly na své intenzitě.<sup>85</sup> Dne 28. prosince 1944 se řecký král Jiří II. nakonec podvolil britskému tlaku a předal zemi do správy arcibiskupa Damaskina, jehož jmenoval regentem. V návaznosti na tuto událost složil Papandreu funkci předsedy vlády, vykonávající ji už od počátku prosincových bojů víceméně proti své vůli. Na jeho uvolněné místo byl posléze 31. prosince 1944 vybrán regentem na britské doporučení republikánský generál Nikolaos Plastiras.<sup>86</sup>

Počátkem ledna bylo již zcela jasné, že boj o Athény je ze strany ELAS ztracen. Do hlavního města těsně před ústupem dorazil radikální komunistický kapitán Aris Veluchiotis, známý svými radikálními názory i směrem k vlastní straně, který se vyslovil o bitvě v Athénách tak, že každý svobodník by tuto bitvu dokázal řídit lépe, než tomu ve skutečnosti ze strany KKE bylo. Ztráty jednotek ELAS dosahovaly až hrozivých 80%. Ze strany vedení ELAS došlo v počátku konfliktu k zcela fatálnímu podcenění a mnoha špatným strategickým rozhodnutím, když většina sil komunistického vojska zůstala dislokována v horských oblastech, kde pouze pronásledovala málo početné formace organizace EDES.<sup>87</sup> Bitvy o Athény se dle odhadů účastnilo na 20 tisíc mužů ze zhruba 60 tisícové Řecké lidové osvobozené armády. Její jednotky se při následném ústupu Athén nezdráhaly využít na 15 tisíc rukojmích z řad místního obyvatelstva. Vzhledem ke všem nepříznivým okolnostem bylo nakonec vedení EAM/ELAS nuceno 11. ledna 1945 přistoupit na britské podmínky příměří.

Bilance střetu byla tragická. Dle odhadů zahynulo 14 000 lidí, civilistů i vojáků, a hlavní město Athény bylo silně poškozeno. Tento konflikt byl krvavým řešením střetu dvou politických bloků s odlišnými představami o dalším vývoji země. Na závěr je třeba podotknout, že na toto střetnutí v žádném nelze přídě nahlížet jako na jednostrannou událost zaviněnou pouze samotnými řeckými komunisty. Ani jedna ze stran nehodlala dlouhodobě ustoupit ze svých pozic a slevit na svých požadavcích, aby mohlo dojít ke zmírnění vypjaté situace. Komunisté spatřovali v prosincových událostech jednoznačně

---

<sup>85</sup> CHURCHILL, s. 307–322.

<sup>86</sup> KOLIOPOULOS, s. 117.

<sup>87</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 234.

možnost, jak si vydobýt silnější politický vliv ve státě. Druhá strana, podporována Británií, naopak vycítila v tomto konfliktu možnost eliminace jejich dosavadního postavení a vlivu. Proto lze s jistotou říci, že si svůj podíl viny nesou obě bojující strany.<sup>88</sup>

### 3.3 Dohoda z Varkizy

Ke konečnému zúčtování s prosincovými událostmi došlo až během února roku 1945, kdy na předešlé lednové ujednání o příměří navázala konference svolaná za opětovné britské záštity do lázeňského města Varkiza, ležícího nedaleko Athén. Zde bylo s delegáty EAM/ELAS/KKE ze strany Plastirasovy vlády jednáno o definitivních podmínkách a dopadech souvisejících s jejich porážkou, které se měly stát určujícími pro další dění v Řecku.<sup>89</sup> Zajímavým faktem bezesporu je, že zmocněnci zastupující EAM/ELAS/KKE dostali od svých nadřízených orgánů pokyny, že v případě nutnosti ústupků nemají trvat ani na účasti ve vládě, k čemuž také nakonec došlo. To nám může být důkazem kritické situace, ve které se v tento čas celé levicové uskupení nalézalo.<sup>90</sup> Dne 12. února byl podepsán výstupní dokument mírových jednání nazvaný jako Varkizská dohoda. Tato smlouva byla pro hnutí EAM a potažmo komunistické představitele velmi tvrdou ranou přinášející ztrátu pozic vydaných během okupace. Dohoda mimo jiné nařizovala opětovné znovurozpuštění a odzbrojení vojska ELAS, respektive všech ozbrojených formací kolem uskupení EAM,<sup>91</sup> s novým datem splnění do 15. března 1944. Dalším požadavkem bylo neprodlené propuštění rukojmí, jež si vojsko ELAS vzalo během stahování z Athén.<sup>92</sup> Plastirasova vláda se naopak zaručila, že bude respektovat základní občanská práva a bezpečnost obyvatelstva a vyhlásí amnestii na politické zločiny spáchané v domě prosincových událostí.<sup>93</sup> Dále mělo dojít k očistě civilních úřadů a dalších institucí od bývalých kolaborantů a také k jejich odpolitizování. Další bod stanovil vytvoření národní nepolitické armády na principu všeobecné branné povinnosti. K uskutečnění plebiscitu o státní formě a k parlamentním volbám mělo dojít co nejdříve, nejlépe do konce roku 1945. Jediné pozitivum plynoucí z těchto jednání bylo pro EAM/KKE jejich uznání

---

<sup>88</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 453–457.

<sup>89</sup> TEJCHMAN, s. 669.

<sup>90</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 236.

<sup>91</sup> KOLIOPOULOS, s. 117–119.

<sup>92</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 457.

<sup>93</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 39.

jako legální politické organizace.<sup>94</sup> Uzavřená dohoda si kladla za cíl ukončit definitivně bratrovražedný boj a pokusit se o opětovnou konsolidaci řecké společnosti roztržité do mnoha různě smýšlejících skupin. Jak však následující vývoj ukázal, nemohla tato dohoda zamezit rozpoutání dalšího teroru, který z jara 1946 opět přeroste v otevřenou občanskou válku.<sup>95</sup>

### 3.4 Dění v Řecku do března 1946

V únoru 1945 vstoupilo Řecko do další své vývojové etapy s očekáváním uklidnění vyhrocené národní a politické situace. Záhy se však ukázalo, že se jednalo o pouhé plané naděje, které nemohly dojít svého zdárného uskutečnění. Řecký stát se i nadále propadal do hluboké krize a chaosu hranicích až s anarchií. Hlavní důvod, proč tomu tak bylo, můžeme najít v oboustranném nedodržování Varkizské dohody, která byla během roku 1945 porušována nejenom ze strany komunistické levice, ale především z řad řecké vlády a radikální pravice. Ta již krátce po únoru 1945 rozpoutala násilnou vlnu tzv. bílého teroru, na kterou bylo KKE nuceno jednoznačně reagovat změnou své stranické linie, což zemi opět přiblížilo na pokraj znovu rozhoření občanské války.<sup>96</sup>

Skončené prosincové události znamenaly výraznou ztrátu pozic EAM/KKE, jež byly nuceny se vrátit k umírněnému politickému kurzu založeného na legálním prosazování politického programu. Došlo nejenom k ochabnutí podpory KKE z řad široké veřejnosti, ale také v rámci spolupráce s dalšími levicově a socialisticky orientovanými partnery uvnitř uskupení EAM. Těm vadil především fakt, že prosincové dění a pokus o náhlý puč s nimi nebyl ze strany komunistů nikterak dopředu konzultován.<sup>97</sup> EAM na základě rozporů nejdříve opustil *Svaz pro lidovou demokracii* (*Enosis laikis dimokratias*, zkráceně ELD) a posléze také *Socialistická strana Řecka* (*Sosialistiko komma Ellados*, zkráceně SKE). Tím byla narušena do té doby jednotnost řeckých levicových sil, kdy se EAM stala pouhou odnoží KKE Řecka.<sup>98</sup> Tento fakt se pokusili komunisté zakrýt reorganizací uskupení, které dostalo nově název *Národní antifašistická fronta* (*Ethiniko antifasistiko metopo*, zkráceně

<sup>94</sup> TEJCHMAN, s. 669–670.

<sup>95</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 458.

<sup>96</sup> LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav, VYKOUKAL, Jiří, *Východ. Vznik, vývoj a rozpad Sovětského bloku 1944–1989*, Praha 2000, s. 240.

<sup>97</sup> TEJCHMAN, s. 670–673.

<sup>98</sup> LITERA, s. 240.

stále EAM) zahrnující kromě samotné KKE několik menších stran,<sup>99</sup> z toho nejvýznamnější *Zemědělskou stranu Řecka* (Agrotiko komma Ellados, zkráceně AKE), které se však nacházely pod bezvýhradnou komunistickou kontrolou. I přes tyto problémy si KKE i nadále udržela status masivní strany, ale její vliv již nebyl tak silný jako za dob okupace. Komunistická strana Řecka byla mimo jiné zmítána i vnitřními problémy o správnosti dosavadního stranického kurzu.<sup>100</sup> Během května 1945 přebral vedení KKE navrátilivší se předválečný generální tajemník Nikos Zachariadis, který byl od počátku okupace vězněn v nacistickém koncentračním táboře Dachau.<sup>101</sup> Jeho návrat potěšil především radikálnější křídlo strany, které se negativně stavělo k dosavadní, podle nich příliš umírněné, politice vedené zastupujícím tajemníkem Siantosem.<sup>102</sup> Zachariadis však i přes rostoucí pravicový teror nehodlal umírněnou linii prozatím měnit a hodlal pokračovat v prosazování politických cílů legálními prostředky politického boje. Tato skutečnost pramenila z vědomí lednové vojenské porážky a mizivé podpory ze strany spřátelených komunistických stran a Sovětského svazu, která neumožňovala pokračování v boji ozbrojenou cestou.<sup>103</sup> KKE pro zlepšení své reputace dokonce veřejně odsoudilo a distancovalo se od těch členů ELAS, kteří neuposlechli pokynů k ukončení bojů. Mezi ně patřil i komunistický radikál Aris Veluchiotis, jenž se nehodlal smířit s nově nastaveným stranickým kurzem a hodlal se svými věrnými pokračovat v guerillovém boji. Od těchto aktivit se však z prozíravých důvodů komunistické vedení neprodleně distancovalo a nechalo vyloučit Veluchiotise i ze samotné KKE. Ten se mezitím stal ze strany ultrapravicových extrémistů, toužících po pomstě, pronásledovanou osobou číslo jedna a v červnu 1945 pravděpodobně spáchal sebevraždu.<sup>104</sup> Jeho hlava byla radikály sřata a jako výstraha všem komunistům pověšena na sloup ve městě Trikala.<sup>105</sup> Je to jedna z mála příhod, jež dokládá smutnou realitu každodenní brutality, ke které během občanského konfliktu docházelo. Zde je nutné zdůraznit, že komunisté strategii ozbrojeného odporu do budoucna zcela nevyloučili. O tom svědčí i fakt, že při odzbrojování ELAS byla zamlčena a ukryta část výzbroje tohoto

<sup>99</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 238.

<sup>100</sup> ESCHE, Mathias, *Die Kommunistische Partei Griechenlands 1941–1949*, München, Wien 1982, s. 209–210.

<sup>101</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 40.

<sup>102</sup> TEJCHMAN, s. 672–673.

<sup>103</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 460.

<sup>104</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 40.

<sup>105</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 461.



vojenského uskupení a že některé oddíly přešly do Jugoslávie, kde měly prozatím vyčkat, jak se bude situace v Řecku dále vyvíjet.<sup>106</sup>

Během dubna 1945 byla vláda generála Plastirase vystřídána kabinetem admirála Vulgarise. Do březnových voleb v roce 1946 dojde k změně vlády celkem ještě třikrát, z toho nevýznamnější se stane kabinet vedený Sofulisem, který se dostane k moci v listopadu 1945. Žádná z vlád nedokázala účinně řešit akutní problémy řecké společnosti, jako nárůst kriminality či špatnou ekonomickou situaci státu, která v tento čas byla závažnější než v době okupace a přivedla velkou část obyvatelstva na práh bídy. Ani jedna z vlád se nedistancovala od radikálních pravicových sil, které rozpoutaly proti komunistům vlnu násilí označovanou jako *bílý teror*, otevřeně porušující Varkizskou dohodu.<sup>107</sup> V těchto ultrapravicových ozbrojených formacích byli často mimo jiné zastoupeni bývalí kolaboranti, kteří naopak od levicových radikálů z řad EAM/ELAS nebyli nikterak státem odsouzeni a potrestáni.<sup>108</sup> Na základě stále se zhoršující situace a pod tíhou pravicové šikany, tolerované samotnou vládou a státními orgány, přicházela KKE stále výrazněji o své členy a v druhé polovině roku 1945 došlo nakonec stranické vedení k názoru, že je potřeba dosavadní umírněný politický kurz opět upravit a radikalizovat.<sup>109</sup> Nikos Zachariadis začal prosazovat tzv. dvojí strategii spočívající jak v zachování dosavadního politického boje legálními prostředky, tak v tajném ilegálním a ozbrojeném odboji vedeného partizánským způsobem ve venkovských a horských oblastech Řecka proti nepřátelům komunismu. K oficiálnímu potvrzení tohoto kurzu došlo na druhém zasedání pléna ústředního výboru KKE v únoru 1946.<sup>110</sup>

Mezitím se během roku stávala aktuálnější otázka uskutečnění voleb, které na naléhání Velké Británie měly proběhnout co nejdříve a před plebiscitem o státní formě, což odporovalo únorovým dohodám z Varkizy. To bylo motivováno britskou snahou o co nejrychleji možnou stabilizaci řeckých poměrů a konečnou eliminací komunistů ve prospěch pravicových sil. Bylo tak činěno s ohledem i na zhoršující se ekonomickou situaci Velké Británie, pro kterou nebylo dlouhodobě možné udržovat v Řecku svoji vojenskou

<sup>106</sup> PAYNE, Stanley G., *Civil War in Europe. 1905–1949*, Cambridge 2011, s. 219–220.

<sup>107</sup> CLOSE, David H., *The Origins of the Greek Civil War*, London 1995, s. 150–165.

<sup>108</sup> PAYNE, s. 220.

<sup>109</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 461.

<sup>110</sup> DEROUEN, Karl R., *Civil wars of the world. Major conflicts since World War II. Volume II*, Santa Barbara 2007, s. 376.

přítomnost a zvyšovat svoji angažovanost, což se v následující fázi konfliktu ukázalo.<sup>111</sup> Během roku 1945 začalo také docházet k první kritice chování Londýna za porušování Varkizské dohody ze strany SSSR. Ta nebyla dána zvýšeným sovětským zájmem o Řecko jako takové, ale jednalo se o pouhý preventivní akt sovětské politiky s úmyslem odradit západ od kritiky své politiky ve vznikajících satelitních státech, a to především v Bulharsku a Rumunsku. Tento krok Sovětského svazu si však mylně vyloží řečtí komunisté v čele se Zachariadisme, kteří jej budou chápat jako podnět a podporu Moskvy k radikalizaci stranické linie spočívající ve schválení jmenované dvojí strategie.<sup>112</sup>

### 3.5 Březnové volby 1946 a počátky nového konfliktu

Nejdůležitější a také nejrozporuplnější otázkou se s nadcházejícím rokem 1946 stala realizace prvních poválečných a svobodných voleb, které se měly stát definitivní tečkou za předešlým děním a přivést Řecko k opětovné nejenom politické a sociální stabilitě. Realita však byla zcela opačná.<sup>113</sup>

Datum konání voleb bylo během roku 1945 stanoveno nejprve Vulgarisovou vládou na 11. ledna 1946,<sup>114</sup> ale po nástupu nového kabinetu premiéra Sofulise byl tento termín s konečnou platností pozměněn na 31. března 1946. Proti záměru uskutečnit volby v uvedeném termínu se strhla vlna kritiky vládního rozhodnutí nejen ze strany komunistické strany, ale také některých dalších levicových či liberálních a republikánských uskupení. Ty argumentovaly faktem, že situace v Řecku je pro konání regulérních voleb splňujících demokratické principy stále krajně nevyhovující, a to i s ohledem na řádění band pravicových extrémistů, kteří se snažili zastrašit levicově smýšlející obyvatelstvo.<sup>115</sup> Ze strany těchto uskupení bylo žádáno o prozatímní odložení voleb do doby, než bude situace stabilizována. Ministerský předseda Sofulis tyto protesty odmítal i s ohledem na zájmy pravice a také Velké Británie, která měla zájem řeckou otázku urychleně a definitivně vyřešit. Proti rozhodnutí premiéra dokonce podalo na protest několik členů jeho kabinetu demisi, ale ani to ho nedonutilo stanovisko přehodnotit.<sup>116</sup> Britská strana vědoma

<sup>111</sup> KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří. Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013, s. 94–111.

<sup>112</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 239–241.

<sup>113</sup> CLOSE, *The Origins of the Greek Civil War*, s. 173–176.

<sup>114</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 241.

<sup>115</sup> CLOGG, Richard, *A Concise History of Greece*, Cambridge 2002, s. 134–135.

<sup>116</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s.461–462.

si nevyhovující situace a možnosti pozdějšího zpochybnění regulérnosti voleb nechala na svůj podnět zorganizovat mezinárodní *Spojeneckou misi pro sledování řeckých voleb* (*Allied Mission for the Observation of the Greek Elections*, zkráceně AMFOGE), která měla na průběh hlasování dohlížet. Zajímavou skutečností je, že do této mise byli pozváni i zástupci Sovětského svazu, ale Moskva jej odmítla vyslat s odůvodněním, že se nehodlá vměšovat do interních záležitostí spojenecké země. Reálný důvod sovětské neúčasti byl zcela jiný a spočíval ve strachu sovětského vedení, že v případě vyslání svých zástupců by západ mohl požadovat obdobnou kontrolu i při volbách v sovětských satelitech, což bylo pro SSSR krajně nežádoucí.<sup>117</sup>

Vedení KKE nyní čelilo otázce, zda se voleb bude za stanovených a pro levici zcela nevyhovujících podmínek účastnit či nikoliv. Po horlivé diskuzi stranických špiček převládl názor, prosazovaný především tajemníkem Zachariadisem, že strana svoji účast potvrdí pouze za předpokladu splnění několika podmínek, mezi něž patřila účast EAM ve vládě, odzbrojení přetrvávajících pravicových formací či podmínka všeobecné amnestie, jež by osvobodila několik tisíc pozavíraných bývalých členů EAM/ELAS.<sup>118</sup> Již dopředu muselo být i samotným komunistům jasné, že dosavadní vláda na tyto podmínky nikdy nepřistoupí a neúčast KKE ve volbách tak byla definitivně zpečetěna. Ta tak nakonec nedbala ani rad a doporučení Moskvy, aby se i přes nevýhodnou situaci voleb účastnila.<sup>119</sup>

Volby proběhly dle plánu vlády 31. března 1946 za neúčasti jak KKE, tak několika dalších levicově a liberálně orientovaných stran. Celkem se jich účastnilo 13 politických subjektů a také nezávislí kandidáti.<sup>120</sup> Volební účast se pohybovala kolem 60 procent.<sup>121</sup> Na jejich průběh dohlíželo přes tisíc pozorovatelů mise AMFOGE, kteří je i přes několik problémů označili jako regulérně vykonané. Výsledky hlasování vyzněly zcela ve prospěch *Sjednoceného nacionalistického bloku* (*Inoméni Parátaxis Ethnikofrónon*, zkráceně IPE), který tvořila *Lidová a Národně liberální strana*. Toto uskupení obdrželo 55 procent všech hlasů, což ve svém důsledku znamenalo obsazení 206 poslaneckých mandátů z 341 možných. Druhým nejsilnějším uskupením byla *Národní politická unie* (*Ethniki Politiki Enosis*, zkráceně EPE), jež zaznamenala výsledek v hodnotě 19 procent s přidělením 68

<sup>117</sup> KOURA, s. 95–96.

<sup>118</sup> ESCHE, s. 231–236.

<sup>119</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 242.

<sup>120</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 462.

<sup>121</sup> Volit mohli pouze muži. Ženy získaly volební právo až v roce 1952. Zdroj: URL: <http://www.db-decision.de/CoRe/Greece.htm>, [10. března 2014].

míst. *Liberální strana (Komma Filelefthéroon, zkráceně KF)* současného premiéra Sofulise naopak zaznamenala porážku, když obdržela pouhých 14 procent, znamenajících až třetí pozici a 48 míst v parlamentu. Za zmínku ještě stojí výsledek *Národní strany Řecka (Ethniko Komma Ellados, zkráceně EKE)*, která obdržela skoro 6 procent hlasů a 20 mandátů.<sup>122</sup>

Neúčast zmíněných stran a zastrašování příslušníků levice již dopředu předznamenalo, že ke stabilizaci situace Řeckého státu ani po volbách nadále nemůže dojít, neboť následkem toho levicová uskupení nebyla v parlamentu prakticky zastoupena a rozložení politických sil nemohlo odpovídat ani smýšlení všech obyvatel Řecka.<sup>123</sup> To se potvrdilo i po dubnovém sestavení nové vlády vedené vůdcem vítězného bloku Konstantinem Tsaldarisem, která ihned po svém nastoupení začala uplatňovat tvrdou a nekompromisní pravicovou linii navazující místy až na předválečné poměry. Jejím cílem bylo definitivní vypořádání se s komunisty ale i představiteli socialistů a liberálů, a to i za využití ne zcela legálních a demokratických prostředků.<sup>124</sup>

Závěrem je třeba zmínit i událost, která se odehrála během předvolební noci z 30. na 31. března 1946, kdy neznámí ozbrojenci přepadli policejní stanici ve městečku Litochoru pod úpatím Olympu a zabili zde osm místních příslušníků bezpečnostních sil.<sup>125</sup> Tomuto incidentu nebyla tehdy věnována významnější pozornost ve spojitosti s volebním dnem. O téměř dva roky později nicméně vyšlo najevo, že to byla první ze série tajných akcí uskutečněná v rámci dvojí strategie KKE, které měla varovat řecké úřady před důsledky jejich chování vůči levici.<sup>126</sup>

---

<sup>122</sup> KOURA, s. 95–97.

<sup>123</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 241.

<sup>124</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 463.

<sup>125</sup> KRÁLOVÁ, s. 28.

<sup>126</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 464.

## 4 Třetí kolo občanské války

### 4.1 Povolební situace do roku 1947

Volby z března 1946 smíření řeckého národa nepřinesly a napjatá situace ve společnosti stále převládala, čemuž svým způsobem napomáhalo i chování nově ustavené Tsaldarisovy vlády. Ta ihned po svém nástupu zahájila rozsáhlou vlnu čistek státních úřadů s cílem paralyzovat nejenom levicově smýšlející představitele, ale také mnohé liberály a socialisty. Jakékoliv byt' jen domnělé napojení na organizace EAM, ELAS či KKE bylo ze strany vlády nepřístojné a antikomunismus se stal téměř vládní ideologií. Tyto uvolněné pozice pak byly obsazovány výhradně royalisticky smýšlejícími konzervativci a pravicovými extrémisty zahrnující i bývalé kolaboranty, které nový režim paradoxně nikterak nesankcionoval. Vláda dokonce k vypořádání s příslušníky levice neváhala využívat služeb nelegálních pravicových organizací a sama se postarala o četné ne zcela legální internace, a to nejen komunistů.<sup>127</sup>

Pobřeznové dění definitivně potvrdilo vedoucím představitelům KKE nutnost započít uplatňovat v plné míře novou stranickou linii v podobě zmíněné dvojí strategie. Ta v sobě i přes předešlá mírová ujednání opět měla obsahovat prvek, prozatím tajného, ozbrojeného boje, ale zároveň zachovávat navenek umírněné a korektní politické vystupování KKE jako legální politické strany. Tato strategie byla ražena především prozachariovským křídlem KKE, mezi něž patřil například i blízký spolupracovník generálního tajemníka Ioannidis.<sup>128</sup> V tento čas se na popud stranického vedení opět začaly v horských oblastech formovat ve vší tichosti nové partizánské skupiny navazující na činnost již zaniklé armády ELAS. Tyto prozatím malé bojůvky byly tvořeny pronásledovanými komunisty a bývalými členy ELAS a to i včetně těch, kteří po únoru 1945 přešli i se svojí výzbrojí do prozatímního úkrytu v Jugoslávii. Na přímé nařízení Zachariadise bylo velení nad těmito oddíly svěřeno do rukou bývalého vysoce postaveného představitele ELAS Markose Vafiadise, přezdívaného jako generál Markos.<sup>129</sup> Ten během října 1946 zformoval generální štáb partyzánských oddílů a v prosinci poté provedl

<sup>127</sup> Tamtéž, s. 462–463.

<sup>128</sup> SMITH, Ole L., *Self-Defence and Communist Policy 1945-1947*. In: BÆRENTZEN, Lars, IATRIDES, John O., SMITH, Ole L. (ed.), *Studies in the History of the Greek Civil War 1945-1949*, Copenhagen 1987, s. 159–178.

<sup>129</sup> HRADEČNÝ, Pavel, *Zdrženlivý internacionalismus. Občanská válka v Řecku a československá materiální pomoc Demokratické armádě Řecka*. In: *Soudobé dějiny* 10, 2003, 1/2, s. 58–70.

reorganizaci vniklých jednotek guerilly pod jednotnou, nově vzniklou formaci, označovanou jako *Demokratické vojsko Řecka* (*Dimokratikos stratos tis Ellados*, zkráceně DSE).<sup>130</sup> To se sice hlásilo k tradicím dřívějšího levicového protifašistického odboje, ale ve své podstatě se jednalo pouze o vojenskou složku, která byla pod plnou kontrolou komunistické strany Řecka a plnila bezvýhradně její příkazy. Zformování a akce těchto jednotek ve svém důsledku znamenaly jediné, opětovné rozhoření vojenských střetů a již třetí dějství občanské války.<sup>131</sup>

V průběhu roku 1946 začala komunistická strana čelit stále více obviněním, že hraje dvojí hru a stojí v horských oblastech za organizací ozbrojených akcí proti režimu. KKE však tato obvinění opakovaně dementovala a popírala, že by s nimi byla jakkoliv spjata. Naopak se před veřejností a vládními orgány snaží vystupovat s programem usilujícím o národní smíření, propagací referenda o státní formě či snahou vybudovat široce zastoupenou vládu napříč celým politickým spektrem včetně stran levicového smýšlení. To vše bylo konáno v rámci komunisty nastavené dvojí strategie, která ale měla značné slabiny, neboť Tsaldarisova vláda smířlivým gestům komunistů nehodlala uvěřit. To se již brzy projevilo v podobě represivních opatření ze strany vládních orgánů, kdy docházelo k již zmíněným preventivním internacím osob podezřelých z protistátního smýšlení. Takto postižení byli také mnozí bývalí příslušníci vojska ELAS, především důstojnický sbor včetně například generála Sarafise, a nové komunistické vojenské uskupení v podobě DSE tak přišlo zcela zbytečně již během roku 1946 o mnoho důležitých a potencionálních sil, které budou v dalších fázích konfliktu chybět.<sup>132</sup> I tak ale oddíly komunistické guerilly zaznamenaly během roku 1946 proti vládním silám četné úspěchy a obsadily široký pás horských oblastí.<sup>133</sup> To bylo umožněno i díky četné podpoře ze strany bratrských komunistických režimů v okolních státech, především pak ze strany Jugoslávie.<sup>134</sup> Na jejím území se nacházely některé výcvikové základny DSE a do Bělehradu se přesunula také část ústředního vedení KKE. Tato pomoc byla realizována s cílem vyrvat Řecko ze západního vlivu a nastolení angažovanosti ve svůj vlastní prospěch.<sup>135</sup>

---

<sup>130</sup> DEROUEN, s. 376.

<sup>131</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 465.

<sup>132</sup> Tamtéž, s. 465–466.

<sup>133</sup> LITERA, s. 241.

<sup>134</sup> LANDRECH, Robert, WEGS, Robert J., *Evropa po roce 1945*, Praha 2002, s. 71.

<sup>135</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 245.

Dne 1. září 1946 nakonec proběhlo i slíbené referendum o státní formě a to jako v případě voleb ne v zcela demokratické atmosféře. Hlasování se účastnilo 94 procent oprávněných voličů a výsledek byl navzdory některým machinacím zcela jasný. Více než dvě třetiny zúčastněných občanů, tedy něco přes 68 procent, se vyslovilo pro zachování monarchie. Tím bylo rozhodnuto o návratu krále Jiřího II. zpět do vlasti, což se neshodovalo s komunistickými představami. Do země se panovník vrátil 27. září 1946.<sup>136</sup>

I přesto, že dvojí strategie KKE nepřinášela zcela uspokojivé výsledky, nehodlalo jí stranické vedení v průběhu roku 1946 zavrhnout, protože stále doufalo, že se naplní jejich představy o postupném rozložení současného režimu, které vyvrcholí jeho pádem. Takové jednání se na základě dnes známých faktů jeví jako chybné, neboť komunistická strana zbytečně štěpila své síly a promrhala tak pravděpodobně nejvhodnější období k přechodu pouze na ozbrojený boj.<sup>137</sup> To lze soudit i s přihlédnutím na fakt, že komunistická partyzánská armáda zaznamenala v druhé polovině roku 1946 četné úspěchy a státní bezpečnostní síly Řecka nebyly v tento čas ještě natolik silné, aby se s případným zahájením otevřeného povstání jednoznačně vypořádaly. Mimo jiné také docházelo k oslabování britské vojenské pomoci řecké vládě s ohledem na problémy samotného britského impéria.<sup>138</sup> To však neznamená, že by Británii přestalo dění v Řecku zajímat. Britové naopak vedli četná jednání s vyslanci Spojených států amerických, které nakonec povedou k tomu, že v průběhu roku 1947 se řecký problém stane jedním z hlavních bodů americké zahraniční politiky s cílem udržet Řecko nekomunistické a mimo sovětský vliv. Britové i Američané měli silné obavy, že akce v Řecku je vedena s vědomím Moskvy, která si chce i tuto zemi k sobě připoutat. Tyto poznatky se ale nezakládaly na reálných základech, neboť ani v této době neměl Sovětský svaz o dění v Řecku přílišný zájem a pomoc řeckým soudruhům se omezovala pouze na propagační aktivitu.<sup>139</sup> Tu Sověti používali především ve svůj prospěch jako prostředek možné agitace proti západním státům. Stalin ale v žádném případě nehodlal kvůli řecké otázce riskovat vojenský konflikt s Velkou Británií a Spojenými státy. KKE tedy i nadále marně doufalo o větší zapojení Moskvy ve svůj prospěch.<sup>140</sup>

---

<sup>136</sup> Richard Clogg, *A Concise History of Greece*, s. 135.

<sup>137</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 245.

<sup>138</sup> LITERA, s. 241–242.

<sup>139</sup> KOURA, s. 98–109.

<sup>140</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 246.

## 4.2 Rok 1947

Vstup do roku 1947 se nesl ve znamení pokračujících bojů probíhající občanské války, která se nyní nově probírala i na půdě *Organizace spojených národů* v rámci *Rady bezpečnosti*. Ta se začala řeckou otázkou intenzivně zabývat na základě oficiální stížnosti řecké vlády ze dne 3. prosince 1946, která obviňovala okolní balkánské státy, jmenovitě Jugoslávii, Albánii a Bulharsko, z podpory komunistické guerilly, iniciace příhraničních incidentů a vměšování do interních záležitostí řeckého státu.<sup>141</sup> Na základě této stížnosti byl vytvořen zvláštní orgán v podobě *Komise pro řešení řeckých hraničních incidentů* (*Commission of Investigation Concerning Greek Frontier Incidents*), která již během června 1947 zveřejnila svoji vyšetřovací zprávu. V ní se uvádělo, že na základě zjištěných poznatků zmíněné balkánské státy jsou opravdu odpovědny za eskalaci násilných akcí na řeckých hranicích a za podporu ilegální vojenské činnosti KKE skrze oddíly DSE.<sup>142</sup> Kritiky, byť mírnějšího charakteru, nebyla ušetřena ani athénská vláda za své nedemokratické postupy a potlačování opozičních sil.<sup>143</sup> Vzhledem k opětovnému sovětskému vetu nebylo ze strany Rady bezpečnosti učiněno konečné rezoluce a problém byl k dalšímu řešení postoupen *Valnému shromáždění* OSN. To na základě své říjnové rezoluce nechalo ustanovit další orgán nazvaný jako *Zvláštní výbor Spojených národů pro Balkán* (*United Nations Special Committee on Balkans*, zkráceně UNSCOB), jenž měl monitorovat situaci v balkánských státech a dohlížet na mírová řešení nastalých konfliktů.<sup>144</sup> Jedno z míst příslušelo i delegátovi Sovětského svazu, ale Sověti svoji participaci na projektu odmítli s odůvodněním, že se jedná o vměšování do záležitostí suverénních států, které nehodlají podporovat.<sup>145</sup>

Mezitím v dubnu 1947 došlo k výměně na královském trůnu, když zemřel dosavadní řecký panovník Jiří II. a vlády se ujal jeho bratr Pavel I.<sup>146</sup> Za své také braly komunistické naděje plynoucí ze stahování britských sil a omezování pomoci. Komunisté očekávali, že na základě této skutečnosti získají pro své aktivity více prostoru. To se však nestalo, neboť jak již bylo zmíněno, Velká Británie již předešlý rok vedla četná jednání se

<sup>141</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 246–247.

<sup>142</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 467.

<sup>143</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 247.

<sup>144</sup> DEROUEN, s. 379.

<sup>145</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 468.

<sup>146</sup> NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. Století I.*, Praha 2000, s. 206.



Spojenými státy americkými, které nakonec plně převzaly otěže pomoci athénské vládě.<sup>147</sup> Tato pomoc nespočívala pouze ve finanční podpoře, ale také vyslání amerických armádních odborníků a velké materiální pomoci, která významnou měrou zvýší bojeschopnost řecké královské armády. V rámci této americké výpomoci také došlo k ustanovení několika speciálních uskupení, ať se již jednalo o *Americkou misi pro pomoc Řecku* (*American mission for Aid to Greece*, zkráceně AMAG) či *Spojenou americkou vojenskou poradenskou a plánovací skupinu* (*Joint United States Military Advisory and Planning Group*, zkráceně JUSMAPG), které měly pomoci koordinovat kroky řecké královské armády a jejímž ředitelem se stal americký generál James van Fleet. Kroky Američanů byly jednoznačně činěny na základě březnového vyhlášení Trumanovo doktríny, která měla zabránit, aby se nejenom Řecko dostalo pod sovětský vliv a nepřímo také předznamenávala brzké vypuknutí studené války.<sup>148</sup>

Na základě tlaků Spojených států amerických došlo rovněž k restrukturalizaci vlády, kdy v srpnu je novým premiérem jmenován Themistoklis Sofulis. V jeho kabinetu dojde nově k zastoupení politického středu v rámci liberálních představitelů. Tato změna však nevedla ke změnám postoje vůči komunistům a i nadále byla vláda a její spojenci rozhodnutí s nimi definitivně skoncovat naprostou vojenskou porážkou.<sup>149</sup>

Vedení KKE docházelo v průběhu roku k názorům, že dosavadní uplatňovaná dvojitá strategie je dlouhodobě neúčinná a legální formy boje komunistům žádné zlepšení pozic nepřinesly. Proto bylo rozhodnuto o plném přeorientování se na ozbrojený boj s athénským režimem. Toto rozhodnutí potvrdilo i III. Plénium ústředního výboru KKE konaného v září. Na tomto zasedání zachariadisovské vedení veřejně a jednoznačně podpořilo ozbrojené aktivity DSE a vyzvalo obyvatelstvo k odporu proti stávající vládě a iniciaci vzniku nové horské vlády na území obsazeném komunistickými silami.<sup>150</sup> Nová linie KKE byla stanovena na základě Zachariadisovy zkrácené představy o dalším vývoji. Podle dnes známých faktů lze konstatovat, že v tento čas již pominula vhodná doba na plný přechod k ozbrojenému boji, neboť pomyslná miska vah se již pomalu začala naklánět v neprospěch komunistických sil, a to i přes dosavadní úspěchy vojska DSE, které do poloviny roku 1947

<sup>147</sup> KOURA, s. 104–111.

<sup>148</sup> HARRIS, William D., *Instilling Aggressiveness. US Advisors and Greek Combat Leadership in the Greek Civil War 1947-1949*, Fort Leavenworth 2013, s. 31–51.

<sup>149</sup> KOLIOPOULOS, s. 126.

<sup>150</sup> DEROUEN, s. 377.

získalo pod svoji kontrolu téměř polovinu řeckého území.<sup>151</sup> Ze strany vedení KKE totiž došlo k významnému podcenění zapojení Spojených států a naopak přecenění možné pomoci ze strany spřátelených komunistických režimů a opětovně již po několikáté také ze strany SSSR.<sup>152</sup>

Na Štědrý den pak skutečně došlo na komunisty ovládaném území k iniciovanému vyhlášení nové horské vlády nazvané jako *Prozatímní demokratická vláda svobodného Řecka* (*Prosorini dimokratiki kivernisi tis elevtheris Elladas*, zkráceně PDKEE). V jejím čele stanul osobně velitel oddílů DSE Markos Vafiadis, který byl nejenom jejím předsedou, ale také ministrem války.<sup>153</sup> Program této vlády stanovoval budoucí vybudování lidově demokratického systému včetně zestátnění zahraničního majetku, znárodnění těžkého průmyslu, pozemkové reformy či zrovnoprávnění menšin.<sup>154</sup> Na tento akt reagovala athénská vláda okamžitým zákazem činnosti KKE a její dceřinou organizací EAM. Představitelé vlády PDKEE byli dokonce zbaveni řeckého občanství a 27. prosince došlo ke schválení zákona č. 509/1947 umožňujícího potrestání odbojové činnosti proti současnému režimu trestem smrti či doživotím.<sup>155</sup>

### 4.3 Závěrečná fáze bojů v letech 1948–1949

Jak již bylo řečeno, prosincové vytvoření vlády PDKEE na komunisty ovládaném území vedlo ze strany stávajícího režimu k dalšímu vystupňování honu na příslušníky a sympatizanty KKE, jejichž strana byla nyní postavena mimo zákon a jejíž činnost se stala zcela ilegální. Athénská vláda také vyvinula značné úsilí, aby území pod kontrolou vojsk DSE a spravované Vafiadisovo horskou vládou v co největší možné míře izolovala od zbytku Řecka, a to i za cenu čteného přesídlování obyvatelstva. Tato izolace začala pomalu působit mnohé problémy komunistickému vojsku, které stále více pociťovalo značné lidské i materiální ztráty, jež přestávalo být možné nahrazovat. To vedlo například k situacím, kdy se obyvatelstvo na komunisty držených území muselo stát nedobrovolnými bojovníky DSE a ve větší míře také začal narůstat počet bojujících žen. Ani za těchto poměrů ale nebyla královská armáda schopna během první poloviny roku 1948 vojska DSE rozhodně porazit a

<sup>151</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 247–250.

<sup>152</sup> KOURA, s. 104–111.

<sup>153</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 248.

<sup>154</sup> ESCHE, s. 287–288.

<sup>155</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 470.

vytlačit je z horských území, i přes jasnou technickou převahu, kterou na své straně na základě zahraniční pomoci měla.<sup>156</sup>

Situaci komunistů nezlepšil ani fakt, že nedošlo k jakémukoliv mezinárodnímu uznání vlády PDKEE jako legální politické instituce, a to dokonce ani ze strany spřátelených komunistických režimů včetně SSSR. Jejich postoj vyplýval především z obav před možnými odplatnými kroky Washingtonu v případě, že by Vafiadisovu vládu oficiálně podpořily. Proto i nadále zůstalo působení SSSR v konfliktu celkem symbolické a spočívalo v pouhé protizápadní propagandě.<sup>157</sup> Mnohem důležitější nicméně byla pro komunisty pomoc sousední Jugoslávie. Během června 1948 však došlo k zásadní roztržce Stalina a Tita, která zasáhla významným způsobem i do řeckých záležitostí. KKE nyní byla postavena před otázku, zda i nadále bude udržovat přes postoje SSSR kontakty a spolupráci s Jugoslávií či nikoliv. Vedení KKE se nakonec na základě osobních Zachariadisových názorů přikloní k postojům Moskvy a to i přesto, že Sovětský svaz řeckým komunistům prakticky nikterak hmatatelně nepomáhal. Toto Zachariadisovo rozhodnutí bylo motivované jednak jeho slepou oddaností Moskvě a také nereálným očekáváním, že za tento postoj si řečtí komunisté získají u Stalina větších sympatií a odměnu v podobě větší vojenské a politické podpory. Tento jeho krok se ale stane jednou z jeho největších politických chyb, neboť na jeho základě postupně dojde do konce roku 1948 k naprostému přerušení životně důležité pomoci komunistickému povstání ze strany Jugoslávie. Nyní mezi hlavní vnější pomocníky řeckých soudruhů patřila Albánie a Bulharsko. Naopak athénský režim se těšil stále větší podpory ze strany Spojených států amerických, které již plně převzaly otěže pomoci po Velké Británii.<sup>158</sup>

S ohledem na narůstající neúspěchy DSE a neplnění strategických plánů, jež měly přivodit pád athénskeho režimu, byla v průběhu roku 1948 na půdě vedení KKE rozpoutána diskuze o příčinách těchto nezdarů. Ty však nebyly hledány v chybné strategii a uvažování stranického vedení v čele se Zachariadisem, nýbrž v nedostatečném uplatňování navržené linie ze strany velících důstojníků DSE. Vzhledem k těmto okolnostem vyvstal nový spor o dalším vojenském postupu. Zachariadis nyní prosazoval reorganizaci DSE v řádnou revoluční armádu, jež by bojovala konvenčními způsoby boje jako regulérní vojsko. Oponentem tohoto směru se stal velitel DSE a předseda vlády PDKEE Markos Vafiadis,

<sup>156</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 470–474.

<sup>157</sup> Tamtéž.

<sup>158</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 250–252.

který i nadále chtěl zachovat taktiku guerillové války. Ta bezesporu mnohem reálněji odpovídala technickým možnostem a síle komunistického vojska. I přes Vafiadisovy protesty byla nakonec prosazena Zachariadisova přeorientace. Roztržka dvou výše zmíněných komunistických představitelů měla dopad mimo jiné na velení DSE, které naprosto převzalo do svých rukou vedení KKE.<sup>159</sup> V srpnu 1948 se pak vrchním velitelem stane osobně Nikos Zachariadis a generál Markos Vafiadis byl definitivně postaven mimo hlavní dění. Později v lednu 1949 byl na základě rozhodnutí 5. pléna ÚV KKE uvržen do domácího vězení jako nepohodlný a následně nato zbaven všech funkcí a dokonce vyloučen z komunistické strany. V rámci tohoto jednání byla mimo jiné kriticky odsouzena činnost vedení KKE v čele s Georgiosme Siantosem během okupace. Takto se tedy Zachariadis vypořádal definitivně s možnou opozicí proti jeho postupům uvnitř samotné strany. Vedení PDKKE pak bylo na jeho popud svěřeno jeho blízkému spolupracovníkovi Jannisovi Ioannidisovi.<sup>160</sup>

V srpnu 1948 také došlo ke kritické situaci vojska DSE, kdy hrozila jeho naprostá likvidace v pohoří Grammos, kde bylo obklíčeno na 10 tisíc jeho příslušníků královským vojskem, a situace vypadala na brzký konec komunistických vojenských snah. Vojákům DSE se ale nakonec povedlo ze svízelné situace dostat a tím i nadále prodloužit trvající vojenský střet s athénským režimem. Toto Pyrrhovo vítězství dodá KKE další sebevědomí, že je stále možné zvrátit dění ve svůj prospěch. Ozbrojené složky královského režimu se však již během podzimu 1948 opět začaly připravovat na další masivní ofenzivu, která měla proběhnout na přelomu roku 1948 a 1949.<sup>161</sup> Jejím cílem bylo postupné a systematické vytačení sil DSE od jihu až po severozápad země. V lednu 1949 převzal řízení královského vojska osobně generál Alexandros Papagos, který byl zkušeným velitelem a obdržel v rámci vedení boje s DSE velmi rozsáhlé pravomoci. Již během března 1949 se mu podařilo komunistické síly eliminovat na Peloponésu a později i v jižním a středním Řecku. Komunisté nyní ovládali pouze pohoří Grammos a Vitsi, kam se stáhly i poslední jednotky DSE.<sup>162</sup> Úspěchům královského režimu napomohl i fakt, že během

<sup>159</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 249–252.

<sup>160</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 473–474.

<sup>161</sup> HRADEČNÝ, *Pokus o komunismus*, s. 251–253.

<sup>162</sup> KOLIOPOULOS, s. 124.

začátku roku 1949 došlo k urovnání vnitrovládní krize, kdy byl sestaven nový koaliční kabinet pod opětovným vedením Themistoklise Sofulise.<sup>163</sup>

DSE se zpočátku snažila na postup vládního vojska reagovat několika menšími ofenzivami, ale zhoršující se situace je nakonec přinutila soustředit se pouze na defenzivu dvou zmíněných horských oblastí. Během dubna 1949 se také vedení KKE rozplynuly definitivně naděje o sovětské pomoci, když bylo Zachariadisovi ze strany Stalina sděleno, že požaduje okamžité zastavení bojů, a to nejpozději do konce května 1949. Stalinovo rozhodnutí plynulo z obavy před zákrokem Spojených států amerických vůči Albánii, o čemž ho přesvědčoval i albánský komunistický vůdce Envera Hoxhy. Později však Stalin toto své stanovisko na základě nových informací přehodnotil a k ukončení občanské války během května nedošlo.<sup>164</sup>

Athénská vláda také odmítla pokusy komunistické vlády PDKKE o smírné ukončení bojů a hodlala uplatnit koncepci definitivní a zdrcující porážky DSE/PDKKE/KKE. V červenci 1949 zahájily vládní síly svoji závěrečnou ofenzivu, během níž bylo rychle obsazeno pohoří Vitsi na jugoslávsko-řeckých hranicích. Po této porážce se poslední jednotky komunistického vojska uchýlily do hor masivu Grammos. Řečtí komunisté ze svého vojenského neúspěchu neváhali obvinít Jugoslávii z údajné pomoci řeckému režimu a jeho ozbrojeným silám. Ta tuto informaci označila za pouhou provokaci a nechala uzavřít neprodleně svoji hranici s Řeckem.<sup>165</sup> Mezitím se již schylovalo k závěrečné bitvě občanské války, která se odehrála v srpnu 1949 v poslední komunistické baště, ve zmíněném pohoří Grammos na alánsko-řeckých hranicích. Zde byly poslední síly vojska DSE obklíčeny vládními jednotkami a podrobeny jeho zdrcující několikanásobné početní i materiální převaze. Na základě této situace nakonec vedení DSE vydalo rozkaz k evakuaci zbylých komunistických jednotek do Albánie, jež skončila posledním srpnovým dnem roku 1949.<sup>166</sup>

---

<sup>163</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 475.

<sup>164</sup> Tamtéž, s. 475–476.

<sup>165</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 476.

<sup>166</sup> WOODHOUSE, s. 285.

#### 4.4 Důsledky občanské války

V srpnu 1949 byla tedy završena porážka řeckých komunistů a jejich pokusů o změnu režimu a ovládnutí řeckého státu. K oficiálnímu ukončení konfliktu ze strany KKE pak došlo během konání říjnového pléna ústředního výboru, které proběhlo již v albánské emigraci, kam se čelní představitelé strany stáhli.<sup>167</sup> Celková bilance války byla pro řecký stát katastrofální. Dle současných odhadů si tento střet vyžádal na 50 tisíc životů z řad bojovníků i civilistů obou stran. Celkové ztráty zahrnující veškeré vedlejší dopady konfliktu se pak pohybují na odstrašujícím čísle 150 tisíc obětí. Tyto počty ale zahrnují pouze poslední, tzv. třetí kolo občanské války, probíhající v letech 1946–1949, které je často označováno za hlavní fázi vnitrořeckého konfliktu.<sup>168</sup> Dalším nezvratným dopadem byla masivní emigrace přívrženců poražené komunistické strany. Na 100 tisíc lidí opustilo Řecko a uchýlilo se do několika tehdejších lidově demokratických republik. Mezi tyto státy patřilo i tehdejší Československo, do kterého emigrovalo až 12 tisíc řeckých uprchlíků. Z tohoto počtu se jednalo o 5 tisíc dětí, které dorazily ještě v průběhu bojů v letech 1948–1949. Právě na základě tohoto faktoru pak vznikla v Československu rozsáhlá řecká menšina, jejíž stopy lze najít až do současné doby.<sup>169</sup> Také ekonomická a sociální situace státu byla katastrofální a dařilo se ji tišit pouze za masivní pomoci západu, a to především ze strany Spojených států amerických, které se v rámci své angažovanosti významnou měrou zasadily o výsledek konfliktu a definitivní porážku komunistů.<sup>170</sup>

Během března 1950 pak proběhly v Řecku další parlamentní volby. Ty přinesly vítězství středovým stranám, které však nebyly schopny sestavit příliš stabilní vládu. Jenom do listopadu 1952 se vystřídalo celkem devět různých kabinetů. Řecký stát se také potýkal s četnými problémy se svými hraničními sousedy, a to především Albánií a Bulharskem, kteří patřili mezi největší podporovatele řeckých komunistů. Nutné je také zmínit, že ukončení občanské války ale nepřineslo Řecku plnou demokratizaci. K té došlo víceméně až během pádu vojenské junty v červenci 1974.<sup>171</sup>

<sup>167</sup> WOODHOUSE, s. 285.

<sup>168</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 42.

<sup>169</sup> TSIVOS, Konstantinos, *Občanská válka a řecká emigrace*. In: *Porta Balkanica* 2, 2010, 1, s. 15.

<sup>170</sup> TSIVOS, *Řecká emigrace v Československu*, s. 42.

<sup>171</sup> DOSTÁLOVÁ, *Dějiny Řecka*, s. 478–527.

## 5 Závěr

V srpnu 1949 definitivně skončila řecká občanská válka probíhající postupně v několika fázích v letech 1943–1949. Řecko se teprve čtyři roky po skončení 2. světové války mohlo vydat cestou míru a obnovy zdevastované země. Ne však ještě cestou plného svobodného zřízení a demokracie, na kterou si muselo ještě mnoho let počkat. Režim, který z událostí a porážky komunistů vzešel, byl víceméně pravicovou formou autoritativního státního zřízení. O tom svědčí i fakt, že až hluboko do šedesátých let byla řada přívrženců levice zavřena či držena v internaci, což ve svém důsledku neumožňovalo dosáhnout národního smíření. Proto lze výsledky války hodnotit jako velmi rozporuplné. Na jedné straně byl veden pravicí boj proti komunistickým silám s odůvodněním ochrany demokratických principů a zabránění vlivu Sovětského svazu, na druhou stranu však athénská vláda nezdědka využívala naprosto nedemokratických postupů, aby potlačila jakoukoliv opozici ze strany levicově smýšlejícího obyvatelstva, a to za vydatného přispění západních velmocí v podobě Velké Británie a Spojených států amerických. Skončená občanská válka byla bratrovražedným bojem Řeků a typickým příkladem extrémní polarizace společnosti, která na řadu desetiletí bezpochyby ovlivnila další vývoj řeckého státu, a to ve všech směrech každodenního i politického života.

Občanská válka v Řecku bývá nezdědka posuzována jako konflikt, za nějž je plně odpovědná Komunistická strana Řecka, která se chtěla chopit moci a přeměnit Řecko v lidově demokratické zřízení a vzorný satelit Sovětského svazu. Z prostudovaných materiálů lze však jasně prokázat, že rozpoutání konfliktu nelze takto jednostranně posoudit v neprospěch komunistů. KKE se v letech okupace stala výraznou politickou složkou, jež si skrze vedoucí funkce v organizaci EAM a armádě ELAS získala nezanedbatelné sympatie a podporu široké řecké veřejnosti. Ty plynuly nejenom z jejich usilovného boje vedenému proti okupantům, ale také snahám EAM obnovit v osvobozených oblastech správní aparát, jenž by ulehčil situaci místnímu obyvatelstvu. Tuto skutečnost však nehodlali akceptovat představitelé exilové vlády v čele s králem ani představitelé pravicových odbojových skupin. Ti měli na směřování státu zcela odlišný názor a hodlali učinit vše proto, aby zamezili jakémukoliv vlivu komunistů ve státní správě, a to i přes jejich nezpochybnitelné veřejné postavení a zásluhy. To se projevilo i po skončení prvního kola občanské války během jara a léta roku 1944 při snahách o sestavení vlády národní jednoty, kdy byli

komunisté záměrně oslabeni a zcela znevýhodněni v uzavřených Libanonských dohodách. To lze považovat za jednu ze závažných příčin konfliktu, na které se vědomě podílela řecká pravice zastoupena exilovou vládou a některými domácími skupinami. Podobný scénář se opakoval i v listopadu 1944, kdy došlo ke sporu o demobilizaci partyzánských sil a vytvoření nové národní armády. Princip demobilizace byl premiérem Papandreem úmyslně stanoven tak, že příslušníci rozsáhlé partyzánské armády ELAS měli mít naprosto minimální zastoupení v nově budovaném vojsku. Takto mělo být zabráněno komunistickému vlivu v ozbrojených složkách. Zde je nutné podotknout, že v demobilizační otázce se v neprospěch ELAS velmi silně angažovala také Velká Británie, jež byla po celou dobu konfliktu hlavním podporovatelem řecké pravice v jejím boji s komunisty. Opět tak byl vytvořen nebezpečný precedent pro rozpoutání dalšího kola konfliktu. Radikální představitelé KKE došli na základě chování pravicových sil k názorům, že cestou legálního politického boje se jim nedostává patřičné pozornosti a prosadili myšlenku ozbrojeného puče, jenž se krátce po vypuknutí na konci roku 1944 proměnil v krvavé boje, známé pod označením prosincové události. Toto druhé kolo občanské války však KKE sebralo mnoho sil a přišla nejenom o mnohé levicové partnery z řad jiných organizací, ale i o sympatie z řad obyvatelstva. Pod tíhou bojů a řady neúspěchů byli komunisté nakonec nuceni uzavřít příměří. Athénská vláda tak získala díky své výhře ideální postavení k oslabení vlivu komunistů a to bezesbytku využila v následných mírových jednáních, jež byly zakončeny uzavřením Varkizské dohody dne 12. února 1945. Ta levici v čele s KKE přinášela naprosto zdrcující podmínky a prakticky eliminovala jejich politický vliv, byť i nadále KEE zůstala legální politickou stranou. Zároveň se však měla Varkizská dohoda stát smířčím dokumentem řecké společnosti a zabránit dalšímu násilí. To se ovšem nestalo a již krátce po únoru 1945 dojde k četným násilnostem, kdy ze strany extrémní pravice s tichou podporou vlády dojde k tzv. bílému teroru a pronásledování komunistů. Zde je opět jeden z důležitých bodů problematiky, kdy pravicové síly a vláda opět samy zadržovaly záminky k násilí, místo aby se snažily situaci ve státě definitivně stabilizovat. Jednoznačně tím porušovali Varkizskou dohodu stejně jako komunisté, kteří před vládou zamlčeli část své výzbroje rozpuštěné armády ELAS včetně části jednotek, které byly prozatím odeslané do Jugoslávie. Další vyhocení sporů přinesla realizace březnových voleb v roce 1946, které se nakonec rozhodla na protest bojkotovat velká část levicových sil včetně KKE. Ty tak učinily na základě nespokojenosti s nedemokratickou atmosférou, ve které se měly volby konat. Představitelé řeckého státu se



však těmito protesty nehodlali zabývat, čímž Řecko přiblížili k rozpoutání již třetího a nejtěžšího kola občanské války. Své také přidala nová vláda vzešlá z voleb, když opět vystupňovala pravicový teror. Na základě těchto faktorů dospělo vedení KKE k názoru, že opět nadešel čas podpořit strategii ozbrojeného boje, který byl nejprve veden souběžně s legálními politickými kroky. Během roku 1947 pak dění přerostlo již v otevřený ozbrojený konflikt. Cíl komunistů byl v této době již jednoznačný: nastolit v Řecku nový režim v podobě lidově demokratického zřízení a chopit se moci. Z jejich strany ale došlo k mnoha špatným kalkulacím, které nakonec v srpnu 1949 vedou k jejich porážce. Ta byla pro komunisty nakonec naprosto zdrcující a připravila je o veškeré pozice, které si pracně vydobyli v letech okupace, kdy tvořili nejdůležitější složku protifašistického odboje. Z masivní strany opírající se o značné sympatie veřejnosti byla po roce 1949 pronásledovanou skupinou na okraji společnosti, které bylo zabráněno se jakkoliv přímo podílet na politickém životě. Jednoznačně lze však na základě prostudovaných faktů říci, že na vzniku a následném krvavém průběhu konfliktu nesou svůj díl odpovědnosti obě dvě strany.

Samotnou otázkou je zapojení velmocí, které také nepochybně velkou měrou dění v Řecku ovlivnily. Do roku 1946 se do událostí v Řecku nejvíce vměšovala Velká Británie, která v této oblasti dlouhodobě sledovala své mocenské zájmy a na základě nichž Churchillova administrativa nehodlala v zemi připustit sebevětší vliv komunistů a možnost, že by Řecko mělo spadnout do vlivu Sovětského svazu. Z těchto důvodů také patřila k největším podporovatelům královského režimu a pravicových sil. Churchill však vyvinul značné snahy pojistit si Řecko i dalšími cestami, což se mu nakonec povedlo skrze uzavření tzv. procentové dohody, jež uzavřel se Stalinem na podzim 1944. Na základě ní mělo být Řecko prisouzeno do velmocenských rukou Velké Británie. I přes tuto dohodu však britští představitelé neustále pociťovali podezření, že řečtí komunisté jsou podporováni Sovětským svazem a řídí se jeho pokyny. Jednalo se však o pouhé obavy nezakládající se na pravdě, neboť dle dnes známých faktů nehodlal Stalin procentovou dohodu porušovat. Po roce 1947 dochází v řecké otázce k stupňování angažování Spojených států amerických, které s narůstajícími problémy Velké Británie převezmou hlavní otěže pomoci athénskému režimu v boji proti komunistům. Američany byly zřízeny četné mise pomoci ekonomického i vojenského charakteru. K vystupňování americké pomoci pak dojde po vyhlášení Trumanovy doktríny v roce 1947, jejímž cílem je za žádnou cenu nepustit Řecko pod vliv

Sovětů. Opět se však jednalo o přeceňované obavy, neboť Stalin neměl o Řecko přílišný zájem. Dokonce v žádné etapě řecké občanské války Sovětský svaz nevyvinul větší snahy řecké komunisty ve svém boji více podpořit. Sověti se po roce 1945 omezovali na pouhou protizápadní propagandu, kterou sledovali vlastní zájmy s cílem odvrátit pozornost od dění v sovětských satelitech, a to především v Bulharsku a Rumunsku. Stalin však jednoznačně nikdy nehodlal kvůli Řecku riskovat rozpoutání většího konfliktu se západními mocnostmi. Jediným reálným velkým podporovatelem KKE byla Titovská Jugoslávie, o jejíž pomoc se řeckí komunisté během roku 1948 sami připravili. V angažování a chování zmíněných velmocí lze již po roce 1947 bezesporu také spatřit náznaky a ohniska budoucí studené války.

## 6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### Literatura:

- ADAMOVIÁ, Karolina, MATES, Pavel, *Stručný přehled světových dějin. V letech 1945–1995, Praha 1996.*
- BOTU, Antula, KONEČNÝ, Milan, *Řečtí uprchlíci. Kronika řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948–1989, Praha 2005.*
- BÆRENTZEN, Lars, IATRIDES, John O., SMITH, Ole L., *Studies in the History of the Greek Civil War 1945–1949, Copenhagen 1987.*
- BÆRENTZEN, Lars, *The British Defeat of EAM 1944-1945, In: CLOSE, David H. (ed.), The Greek civil war 1943–1950. Studies of Polarization, New York 1993, s. 73-45.*
- CLOGG, Richard, *A Concise History of Greece, Cambridge 2002.*
- CLOGG, Richard, *A Short History of Modern Greece. Cambridge 1979.*
- CLOSE, David H., *Greece since 1945. Politics, Economy and Society, London 2002.*
- CLOSE, David H., *The Greek Civil War 1943–1950. Studies of Polarization, New York 1993.*
- CLOSE, David H., *The Origins of the Greek Civil War, London 1995.*
- DEROUEN, Karl R., *Civil Wars of the World. Major Conflicts since World War II. Volume II, Santa Barbara 2007.*
- DOSTÁLOVÁ, Růžena, HRADEČNÝ, Pavel, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Petr, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Dějiny Řecka, Praha 2001.*
- DOSTÁLOVÁ, Růžena, OLIVA, Pavel, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Stručná historie států. Řecko, Praha 2002.*
- ESCHE, Mathias, *Die Kommunistische Partei Griechenlands 1941–1949, München, Wien 1982.*
- HARRIS, William D., *Instilling Aggressiveness. US Advisors and Greek Combat Leadership in the Greek Civil War 1947-1949, Fort Leavenworth 2013.*
- HRADEČNÝ, Pavel, *Zdrženlivý internacionalismus. Občanská válka v Řecku a československá materiální pomoc Demokratické armádě Řecka. In: Soudobé dějiny 10, 2003, 1/2, s. 58–92.*

- HRADEČNÝ, Pavel, *Pokus o komunismus a občanská válka (1944 – 1949)*. In: TEJCHMAN, Miroslav (ed.), *Sovětizace východní Evropy. Země střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944-1948*, Praha 1995, s. 219–259.
- HRADEČNÝ, Pavel, *Řecká otázka v mezinárodní politice v roce 1944 a na počátku roku 1945*. In: *Slovanský přehled* 80, 1994, 4, s. 355–364.
- CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka. VI. díl Triumf a tragédie*, Praha 1995.
- KALYVAS, Stathis N., *Armed collaboration in Greece. 1941–1944*. In: *European Review of History* 15, 2008, 2, s. 129–142.
- KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M., *Modern Greece. A History since 1821*, Chichester 2010.
- KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří. Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013.
- KRÁLOVÁ, Kateřina, TSIVOS, Konstantinos, *Vyschly nám slzy. Řečtí uprchlíci v Československu*, Praha 2012.
- LANDRECH, Robert, WEGGS, Robert J., *Evropa po roce 1945*, Praha 2002.
- LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN, Miroslav, VYKOUKAL, Jiří, *Východ. Vznik, vývoj a rozpad Sovětského bloku 1944–1989*, Praha 2000.
- NACHMANI, Amikam, *Civil War and Foreign Intervention in Greece. 1946–1949*. In: *Journal of Contemporary History* 25, 1990, 4, s. 489–522.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. Století I.*, Praha 2000.
- PAYNE, Stanley G., *Civil War in Europe. 1905–1949*, Cambridge 2011.
- SMITH, Ole L., *Self-Defence and Communist Policy 1945-1947*. In: BÆRENTZEN, Lars, IATRIDES, John O., SMITH, Ole L. (ed.), *Studies in the History of the Greek Civil War 1945-1949*, Copenhagen 1987, s. 159-179.
- TEJCHMAN, Miroslav, *Balkán ve válce a revoluci. 1939–1945*, Praha 2008.
- TSIVOS, Konstantinos, *Občanská válka a řecká emigrace*. In: *Porta Balkanica* 2, 2010, 1, s. 14–19.
- TSIVOS, Konstantinos, *Řecká emigrace v Československu (1948–1968). Od jednoho rozštěpení ke druhému*, Praha 2012.
- WEITHMANN, Michael W., *Balkán. 2000 let mezi východem a západem*, Praha 1996.

- WOODHOUSE, Christopher M., *The Struggle for Greece. 1941–1949*, London 2002.

### **Elektronické zdroje:**

- *Civil War in Greece*, URL: <http://www.ahistoryofgreece.com/civilwar.htm>, [20. února 2014].
- *Greece in the Second World War*, URL: <http://www.ahistoryofgreece.com/worldwarII.htm>, [20. února 2014].
- *Greece - National Lower House Elections (1946)*, URL: <http://www.globalelectionsdatabase.com/index.php/tables/index/greece/national-lower-house>, [25. března 2014].
- *Greek Civil War*, URL: [http://avaxnews.net/educative/Greek\\_Civil\\_War.html](http://avaxnews.net/educative/Greek_Civil_War.html), [11. března 2014].
- *The Greek Civil War 1943 – 1949*, URL: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1985/KJC.htm>, [6. března 2014].
- *Operation Harling: Destruction of the Gorgopotamos Rail Bridge, 1942*, URL: <http://www.combatsim.com/memb123/htm/2002/08/soe/>, [29. ledna 2014].
- *Report from Greece*, URL: <http://www.db-decision.de/CoRe/Greece.htm>, [10. března 2014].
- *UNRRA*, URL: [http://www.valka.cz/clanek\\_12063.html](http://www.valka.cz/clanek_12063.html), [5. března 2014].
- *Kominternu*, URL: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ki.php>, [10. ledna 2014].
- *Rome-Berlin Axis*, URL: <http://www.globalsecurity.org/military/world/int/axis.htm>, [20. února 2014].

## 7 RESUMÉ

The thesis *Greek civil war 1946-1949* is dedicated to one of the darkest periods in modern Greek history, when differently politically-oriented groups of the Greek population did not hesitate to resolve their political differences and divergent views on the state organization by using arms against each other. The origins of this national military conflict may date back to the time of the Second World War, when Greece was occupied by the Axis powers since the May 1941. Shortly after the beginning of the occupation, there were created home folders and exile of resistance against the occupiers, which became the main initiators of mutual inner-Greek disputes. There belonged *Communist Party of Greece* (KKE), which became the lead organization in leftist resistance groups called the *National Liberation Front* (EAM) and its armed subfolder in the form of the *Greek People's Liberation Army* (ELAS). Its political opposing-force became a right-wing organization called *National Republican Greek League* ( EDES ). The last main participant was the Greek government in exile and the personality of George II himself. All these groups have their own and different ideas about the future of postwar Greek state. While the Communists pushed the Soviet model of the people's democratic republic and the abolition of the monarchy, the right groups including the sovereign were linked the by strong anti-communist focus in order to build on prewar Metaxas regime. These organizations not only led the fight against the occupiers, but at the same time on the basis of their different political ideas have a match against each other. During the autumn of 1943 the conflicts grew in mutual armed clash between left-wing EAM/ELAS and EDES right-wing groups. On the basis of this conflict, there was temporarily legitimize the elimination of conflict with the occupiers, which has also become a serious problem for the planned Allied operations against the armies of the Axis. British military mission contributed considerably to resolve the dispute and focus their attention back on military action against the occupiers. For Great Britain Greece was an important strategic point and one of the main spheres of interest since the beginning of the Second World War, which in any case was not about to leave Churchill's administration threatened the influence of the Soviet Union.

The following year 1944, there were attempts to formulate a new national unity government, where all the Greek political spectrum was represented. However, these negotiations failed because of the mutual antipathy, and none of the parties was completely

abandon its demands and ideas about the future of the state. The right-wing forces also developed significant activities, in order to discredit the Communist movement EAM/ELAS. The negotiations eventually culminated in the May 1944. Lebanon agreements were signed and so the left-wing resistance was significantly disadvantaged, even though they enjoyed majority support of domestic population. It became a dangerous precedent of mutual conflicts within Greek society. In the meantime, however, was the attention and all the forces dedicated to the last fight with the occupiers. This was completed during October 1944 when, with the help of the British allied troops from Greece, expelled the last of the German military formations. National unity government of the Prime Minister Papandreou also returned from exile. In November, the recurrence of political disputes between the KKE/EAM and the government occurred again. This crisis was largely a matter of demobilisation, guerrilla units and the formation of the new army. The Prime Minister Papandreou, pushed by British, enforced the concept that was strongly against the left-wing military formations represented by ELAS. They should obtain minimal representation in a new Royal Army. The KKE/EAM didn't agree with these steps and comply with the issued regulation. In early December, it led to unleashing wave of demonstrations that eventually turn into the second round of the civil war and the communist coup attempt. However, during January 1945, it was suppressed with the help of the British military forces and the Communists were pushed to discuss the issues again. The negotiations eventually lead into the conclusion of the *Varkiz agreement*, which set down to Communists an overwhelming peace conditions, in the means of the loss of all previous positions, including posts in the government. The Communists were forced to go to the moderate strategy to fight only by legal political means, despite the fact that the radical right started violent persecution, which was quietly supported by the Greek government. In this time the Greek State was in the deep social and economic crisis.

A major milestone for the arrangement in Greece was supposed to be March 1946, when the first post-war elections were held. However, they were held in undemocratic atmosphere based on the previous right-wing terror and also without the participation of the left-wing parties which decided to boycott them. The election's result clearly spoke in favor of a unified nationalist bloc-led by Konstantin Tsaldaris, who became the Prime Minister of the new government. This will have a very radical right-wing odds against all their opponents from the ranks of the left. This led to the Communist leaders, headed by the

Secretary of the KKE Zachariadis to believe that the need to resume a strategy of armed struggle. This was supposed to be for the time being kept secretly in parallel from a legal political activities of the party. This was the case until September 1947, when the party leadership decided to refocus fully on armed struggle, but one of the biggest mistakes was the leadership of the KKE, which poorly evaluated the current situation and with greater assistance from the Soviet Union, but they didn't get it. During the conflict, the Soviet Union restricted only the propaganda campaign against the West, because Stalin had concerns about the reactions that the Soviet involvement in the Greek civil war could develop. During the year 1947, the Athens Government United States foreign assistance took over the rein which amounted to Truman in accordance with its doctrine and willingness to not to let Greece into the joints of the Soviets. Also the Communists created the *Democratic Army of Greece* (DSE) and they began to feel the numerous problems and the first serious defeat by rising Royal troops supported by a massive American aid. The territory held by the Communist forces also occurred at the end of 1947 to create the separate Governments, but not anyone recognized as legitimate. This Act of made ultimately to disable the Communist Party of Greece and reprisals against the amplification also its members.

The years 1948 and 1949 were under the sign of the struggles and proliferating defeats of DSE troops, which can no longer resist the stronger opponent. Everything then culminated in the final offense of the Royal Army in the mountains in the summer of 1949, when Communist forces were destroyed, and the last civil war officially ended. 50 thousand people lost their lives and around 100 thousand people emigrated. It will take more time than the mutual reconciliation of Greek society.



## 8 PŘÍLOHY

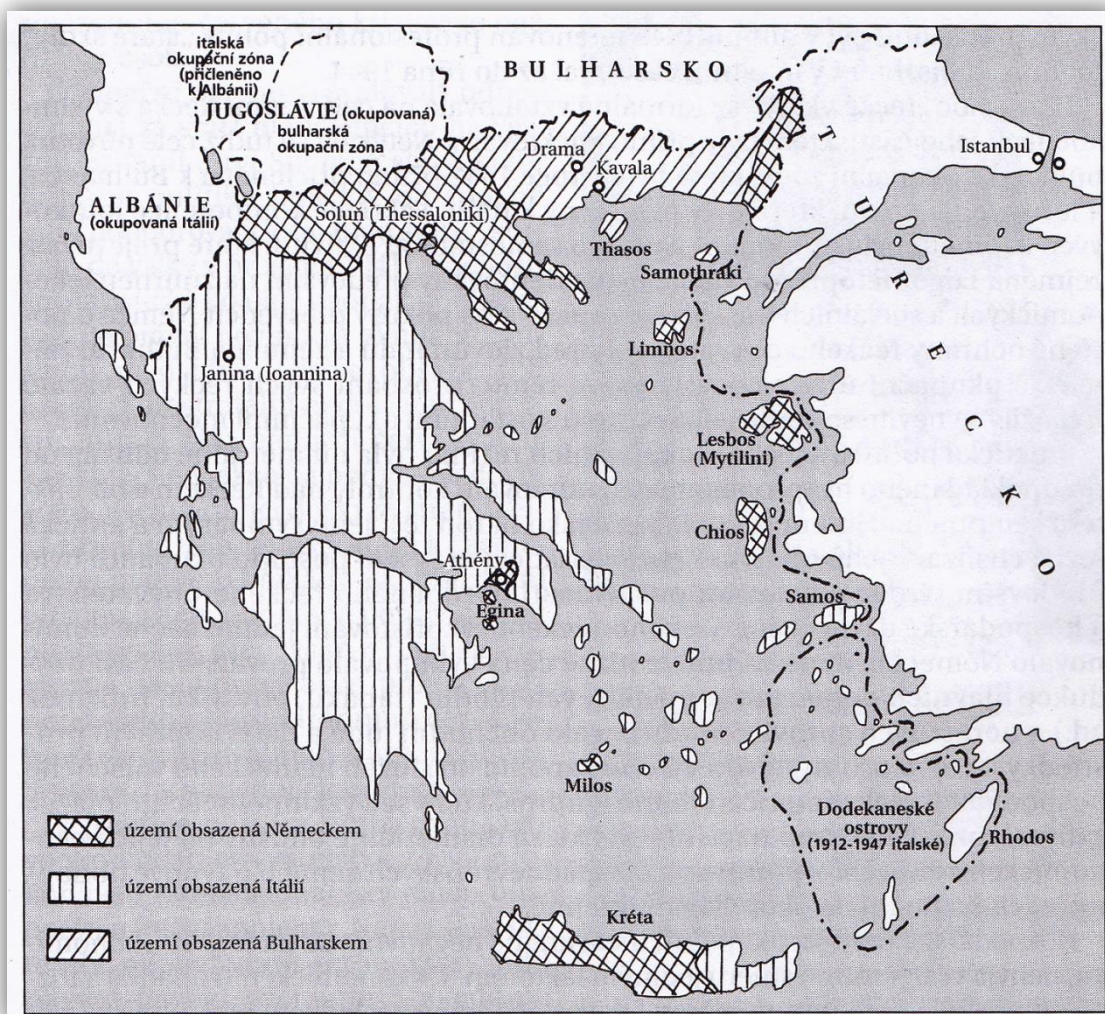
### Seznam:

1. Tabulka použitých zkratek.
2. Mapa okupačního rozdělení Řecka mezi Německo, Bulharsko a Itálii v roce 1941.
3. Sken originálního ultimáta na rozpuštění oddílů ELAS britského generála Ronalda Scobieho.
4. Fotografie z občanské války 1943–1949.

## 1. Tabulka použitých zkratk.

<b>Zkratka</b>	<b>Originální přepis</b>	<b>Překlad</b>
<b>AKE</b>	<i>Agrotiko komma Ellados</i>	Zemědělská strana Řecka
<b>AMAG</b>	<i>American Mission for Aid to Greece,</i>	Americká mise pro pomoc Řecku
<b>AMFOGE</b>	<i>Allied Mission for the Observation of the Greek Elections</i>	Spojenecká mise pro sledování řeckých voleb
<b>DSE</b>	<i>Dimokratikos stratos tis Ellados</i>	Demokratické vojsko Řecka
<b>EAM</b>	<i>Ethniko apeleftherotiko metopo</i>	Národní fronta ( <i>do jara 1945</i> )
<b>EAM</b>	<i>Ethiniko antifasistiko metopo</i>	Národní antifašistická fronta
<b>EDES</b>	<i>Ethnikos dimokratikos ellinikos syndesmos</i>	Národní republikánská liga
<b>EKE</b>	<i>Ethniko Komma Ellados</i>	Národní strana Řecka
<b>EKKA</b>	<i>Ethniki ke kinoniki apeleftherosi</i>	Národní a sociální osvobození
<b>ELAS</b>	<i>Ellinikos laikos apeleftherotikos stratos</i>	Řecká lidová osvobozenecá armáda
<b>ELD</b>	<i>Enosis laikis dimokratias</i>	Svaz pro lidovou demokracii
<b>EP</b>	<i>Ethniki politofylaki</i>	Národní milice
<b>EPE</b>	<i>Ethniki Politiki Enosis</i>	Národní politická unie
<b>ES</b>	<i>Ethiniko symvulio</i>	Národní rada
<b>IPE</b>	<i>Inoméni Parátaxis Ethnikofrónon</i>	Sjednocený nacionalistický blok
<b>JUSMAPG</b>	<i>Joint United States Military Advisory and Plannig group</i>	Spojenecká americká vojenská poradenská a plánovací skupina
<b>KF</b>	<i>Komma Filelefthéron</i>	Liberální strana
<b>KKE</b>	<i>Kommunistikón Komma tis Ellados</i>	Komunistická strana Řecka
<b>OSN (UN)</b>	<i>United Nations</i>	Organizace spojených národů
<b>PDKEE</b>	<i>Prosorini dimokratiki kivernisi tis elevtheris Elladas</i>	Prozatímní demokratická vláda svobodného Řecka
<b>PEEA</b>	<i>Politiki epitropi ethnikis apelevtherosis</i>	Politický výbor národního osvobození
<b>SKE</b>	<i>Sosialistiko komma Ellados</i>	Socialistická strana Řecka
<b>UNSCOB</b>	<i>United Nations Special Committee on Balkans</i>	Zvláštní výbor Spojených národů pro Balkán

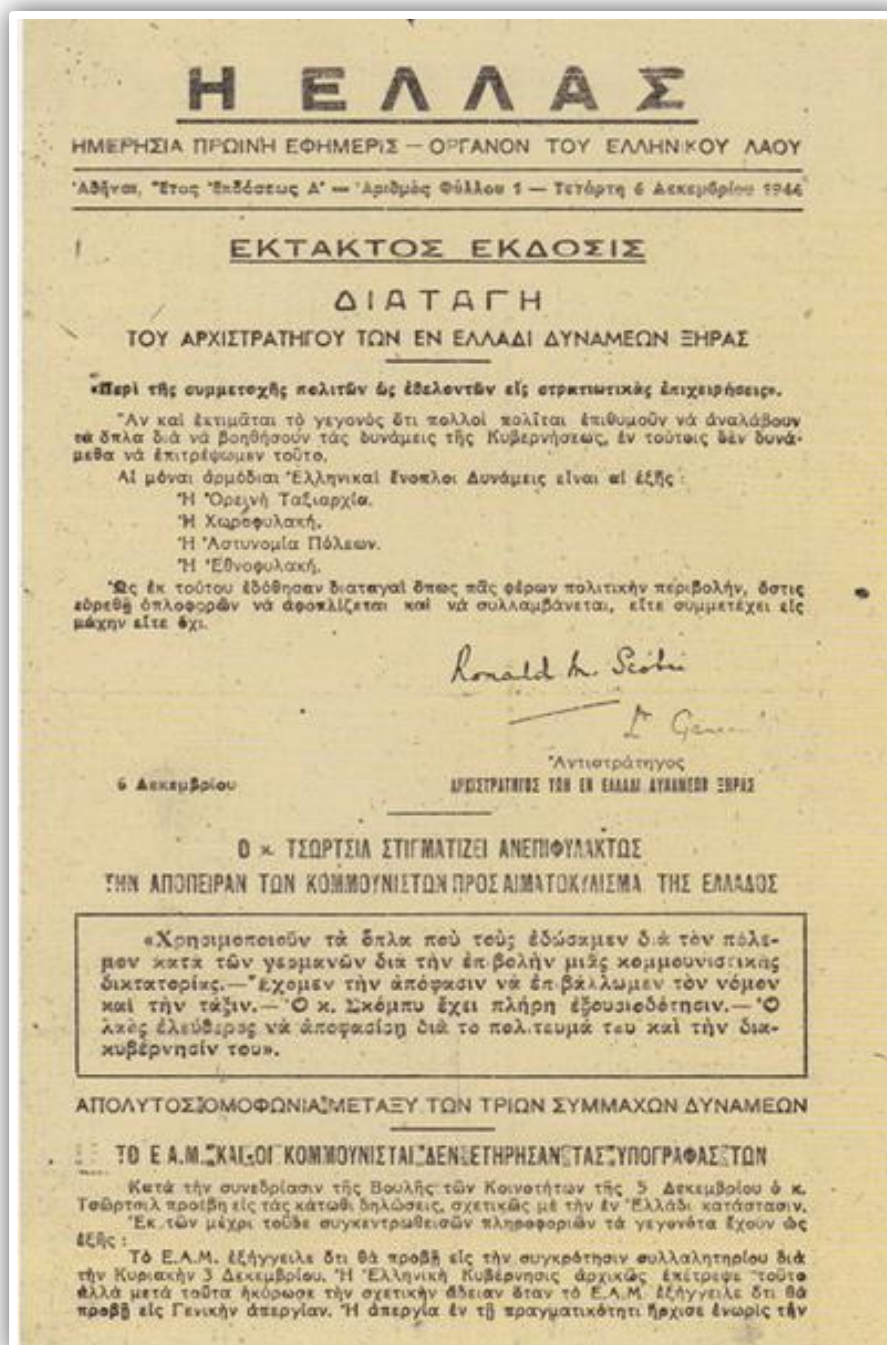
## 2. Mapa okupačního rozdělení Řecka mezi Německo, Bulharsko a Itálii v roce 1941.



**Zdroj:** DOSTÁLOVÁ, Růžena, HRADEČNÝ, Pavel, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Petr, VAVŘÍNEK, Vladimír, *Dějiny Řecka*, Praha 2001, s. 431.



3. Sken originálního ultimáta na rozpuštění oddílů ELAS britského generála Ronalda Scobieho ze dne 1. prosince 1944 v podobě v jaké vyšlo v řeckém tisku.



Zdroj: URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:ScobieUltimatum.png>.

#### 4. Fotografie z občanské války 1943–1949.



» Němečtí vojáci na Akropoli.

**Zdroj:** URL:  
[http://en.wikipedia.org/wiki/History\\_of\\_Athens](http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Athens).



» Členové vojska ELAS kdesi v řeckých horách.

**Zdroj:** URL:  
[http://en.wikipedia.org/wiki/Greek\\_Civil\\_War](http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_Civil_War).





» *Řeční obyvatelé oslavují v ulicích osvobození země od okupantů.*

**Zdroj:** URL:

[http://en.wikipedia.org/wiki/Greek\\_Civil\\_War](http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_Civil_War).



» *Fotografie zachycující násilí během demonstrace konané dne 3. prosince 1944.*

**Zdroj:** URL:

[http://en.wikipedia.org/wiki/Greek\\_Civil\\_War](http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_Civil_War).



» Tank Sherman britské armády při bojích s oddíly ELAS v Athénách během prosince 1944.

**Zdroj:** URL:

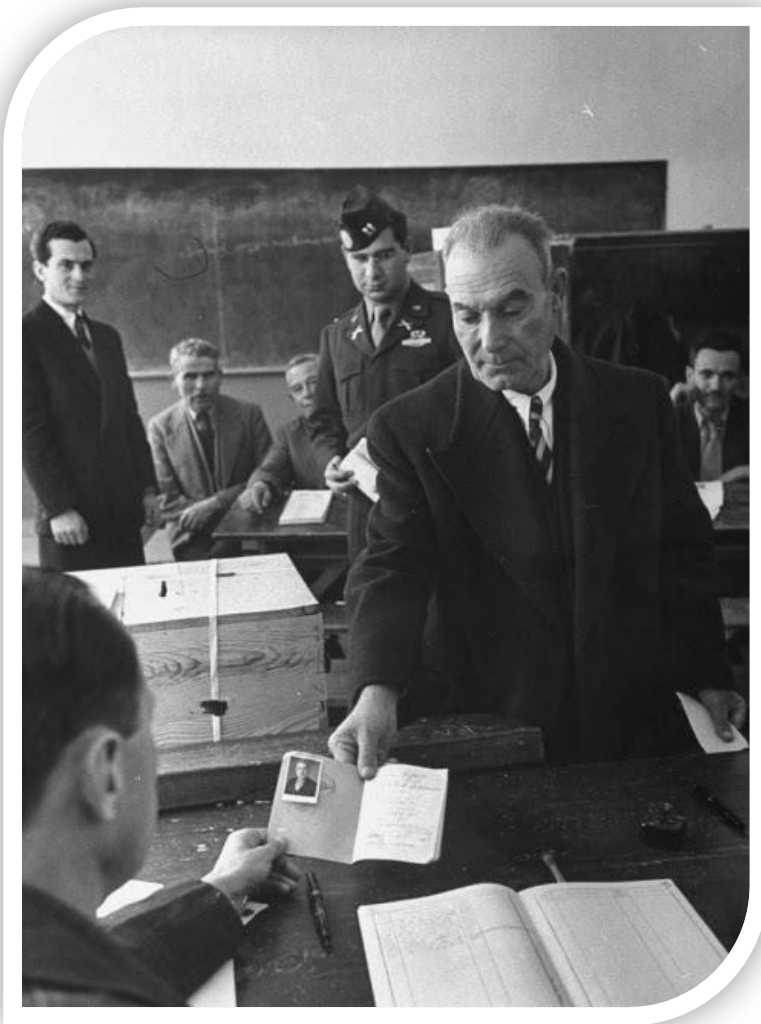
[http://en.wikipedia.org/wiki/History\\_of\\_Athens](http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Athens).



» Volební kampaň během březnových voleb v roce 1946.

**Zdroj:** URL:

<http://aera2012.blogspot.cz/2012/05/1946.html>.



*» Občan ukazuje svůj průkaz totožnosti během voleb 31. března 1946.*

**Zdroj:** URL:

<http://aera2012.blogspot.cz/2012/05/1946.html>.

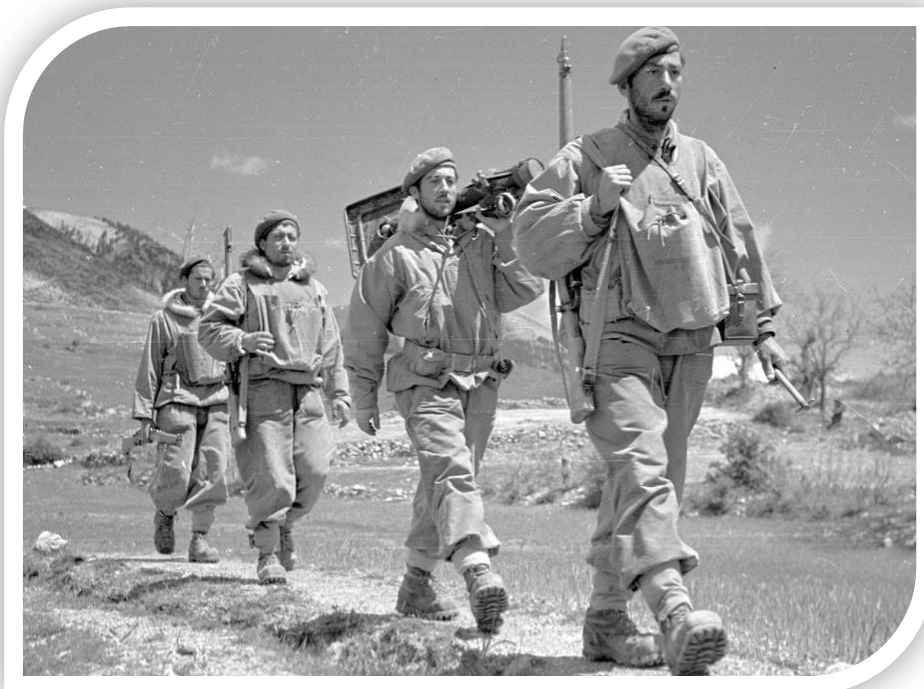


*» Zahraniční pozorovatelé dohlížející na průběh voleb, 31. března 1946.*

**Zdroj:** URL:

<http://aera2012.blogspot.cz/2012/05/1946.html>.





» *Vojáci řecké královské armády, 1948.*

**Zdroj:** URL:  
[http://avaxnews.net/educative/Greek\\_Civil\\_War.html](http://avaxnews.net/educative/Greek_Civil_War.html).



» *Příslušníci komunistického Demokratického vojska Řecka.*

**Zdroj:** URL:  
[http://istorika-ntokoumenta.blogspot.cz/2013/05/blog-post\\_3868.html](http://istorika-ntokoumenta.blogspot.cz/2013/05/blog-post_3868.html).